

CIORAN

silogisme amărăciunii

HUMANITAS

Silogismele amărăciunii

Emil Cioran s-a născut la 8 aprilie 1911, la Rășinari, unde tatăl său era preot. A făcut studiile liceale în Sibiu, la „Liceul Gheorghe Lazăr”, apoi a urmat cursurile Facultății de Filozofie și Litere din București (1928–1932), încheiată cu o teză despre H. Bergson. După o bursă de studii în Germania (1933–1935), a fost, vreme de un an (1936–1937), profesor de filozofie la un liceu din Brașov. Din 1937, an cînd obține o bursă a statului francez pentru doctorat (care-i va fi prelungită în 1938), se stabilește la Paris.

În România, a colaborat la „Gîndirea”, „Vremea”, „Floarea de foc”, „Calendarul”, „Revista de filosofie”, „Convorbiri literare” ș.a.

Din 1947 începe să scrie în limba franceză.

A publicat cinci cărți în țară și mai bine de zece în Franța, toate la „Gallimard”. Cartea de debut a obținut premiul Comitetului pentru premiera scriitorilor tineri needitați (1934). Pentru *Manual de descompunere* (1949) obține, în 1950, Premiul „Rivarol”.

Scrieri: *Pe culmile disperării* (București, 1934; 1990); *Cartea amăgirilor* (București, 1936; 1991); *Schimbarea la față a României* (București, 1936; 1941; ediție revăzută 1990); *Lacrimi și sfinți* (București, 1937; 1991); *Amurgul gîndurilor* (Sibiu, 1940; București, 1991); *Îndreptar pătimăș* (1940–1945; București, 1991); *Précis de décomposition* (Paris, 1949); *Syllogismes de l'amertume* (Paris, 1952; București, 1992); *La tentation d'exister* (Paris, 1956); *Histoire et utopie* (Paris, 1960); *La chute dans le temps* (Paris, 1964); *Le mauvais Démon* (Paris, 1969); *De l'inconvénient d'être né* (Paris, 1973); *Écartèlement* (Paris, 1979); *Exercices d'admiration* (Paris, 1985); *Aveux et anathèmes* (Paris, 1987).

CIORAN

SILOGISMELE AMĂRĂCIUNII

Traducere din limba franceză de
NICOLAE BÂRNA

HUMANITAS

București, 1992

Coperta: LISANDRU NEAMȚU

© Cioran, *Syllogismes de l'amertume*,
Editions Gallimard, 1980.

Drepturile asupra ediției românești aparțin
Editurii Humanitas.

ISBN 973-28-0291-X

Atrofia cuvîntului

Formați la școala veleitarilor, idolatri ai fragmentului și ai stigmatului, aparținem unui timp clinic în care numai *cazurile* contează. Ne interesează mai ales ceea ce scriitorul *nu* a exprimat, ceea ce ar fi putut spune, dar n-a spus, ne atrage doar fața sa nevăzută. Dacă scriitorul a lăsat o *operă*, dacă s-a înfățișat pe de-a-ntregul, atunci, cu siguranță, îl vom lăsa să cadă în uitare.

Magie a artistului nerealizat..., a învinsului care și-a risipit dezamăgirile, care nu a știut să le facă să rodească.

Atîtea pagini, atîtea cărți care ne-au mișcat cîndva și pe care le recitim numai pentru a studia meșteșugul potrivirii adverbilor sau al alegerii adjectivelor!

Prostia cuprinde o doză de seriozitate care, condusă mai bine, ar putea înmulți numărul capodoperelor.

De nu ne-am îndoi de noi înșine, scepticismul ne-ar fi literă moartă, îngrijorare convențională, doctrină filozofică.

Nu mai vrem să îndurăm povara „adevărurilor”, nici să ne lăsăm păcăliți de ele sau să le devenim complici. Visez la o lume în care oamenii ar fi gata să moară pentru o virgulă.

Cît de mult îmi plac acele minți socotite de mîna a doua (Joubert, mai ales) care, din discreție, au refuzat să-și asume propriul geniu și, temîndu-se că-l au, și-au dus viața în umbra geniului altora.

Dacă Molière s-ar fi aplecat asupra propriilor adîncuri, Pascal, comparat cu el, ne-ar părea un jurnalist.

Certitudinile exclud stilul: grija pentru exprimare e apanajul celor ce nu pot adormi într-o credință. Lipsiți de un temelie solid, ei se agață de cuvinte, simulacre de realitate, pe cînd ceilalți, siguri pe convingerile lor, nu pun preț pe înfățișare și se răsfață în tihna improvizației.

Feriți-vă de cei ce întorc spatele dragostei, ambiției, societății. Pentru aceste renunțări, se vor răzbuna.

Istoria ideilor e istoria urii însinguraților.

Plutarh, azi, ar scrie *Viețile paralele ale rataților*.

Romantismul englez a fost un amestec fericit de laudănum, exil și ftizie; cel german — de alcool, provincie și suicid.

Anumite personaje ar fi trebuit să trăiască în orașe ale Germaniei epocii romantice. Cît de acasă ar fi fost un Gérard von Nerval la Tübingen sau la Heidelberg!

Răbdarea germanilor e fără margini, pînă și în privința nebuniei, pe care Nietzsche a îndurat-o unsprezece ani, iar Hölderlin patruzeci.

Luther, prefigurare a omului modern, a întrunit toate formele de dezechilibru: în el conviețuiau un Pascal și un Hitler.

„...numai adevărul este plăcut”. — De aici provin lacunele Franței, respingerea Nedeslușitului și Negurosului, antipoezia și antimetafizica ei. Mai mult chiar decât Descartes, Boileau avea să copleșească un întreg popor, cenzurându-i geniul.

Infernul — precis ca un proces-verbal;
Purgatoriul — fals, ca orice aluzie la cele cerești;

Paradisul — etalare de plăsmuiți serbede...

Trilogia lui Dante constituie cea mai strălucită reabilitare a Diavolului pe care va fi întreprins-o vreodată un creștin.

Shakespeare: loc al întâlnirii unui trandafir cu o secure...

Să-ți ratezi viața înseamnă să ajungi la poezie — fără sprijinul talentului.

Numai mințile superficiale abordează ideea cu delicatețe.

Menționarea necazurilor administrative („the law's delay, the insolence of office”) printre motivele care justifică sinuci-

derea mi se pare lucrul cel mai adînc din spusele lui Hamlet.

Modalitățile-i de exprimare fiind tocite, arta se orientează spre nonsens, spre un univers închis și incomunicabil. Orice freamăt *inteligibil* — în pictură, muzică sau poezie — ne pare, pe drept cuvînt, desuet și vulgar. *Publicul* va dispărea curînd și, la scurtă vreme după el, arta.

O civilizație care a început prin zidirea de catedrale se va sfîrși prin ermetismul schizofreniei.

La mii de leghe depărtare de poezie, sîntem legați de ea prin nevoia năprasnică de a urla: ultimul stadiu al lirismului.

Să fii un Raskolnikov — fără să ai omorul drept scuză.

Aforismul e cultivat numai de cei care au cunoscut frica *în mijlocul* cuvintelor, frica de a se năruî împreună cu *toate cuvintele*.

Unde nu ne-am putea întoarce la acele vremuri în care ființele nu erau siluite de vocabule, la laconismul interjecției, la nă-

uceala paradisiacă, la vesela stupoare de dinaintea graiului!

E ușor să fii profund: ajunge să te lași copleșit de propriile-ți tare.

Orice cuvînt mă doare. Și, totuși, cît mi-ar plăcea să aud flori sporovăind despre moarte!

Adevărate modele de stil: înjurătura, telegrama și epitaful.

Romanticii au fost ultimii mari cunoscători în domeniul sinuciderii. De la ei încioace, arta le-a fost sabotată... Ca să fie din nou ce a fost, ar trebui un nou „mal du siècle”.

Privarea literaturii de fardurile care-i acoperă adevăratul chip e la fel de periculoasă ca depozedarea filozofiei de jargonul păsăresc. Să se reducă oare creația spirituală la transfigurarea de fleacuri? Să nu existe substanță decît în afara articulării, în rictus și catalepsie?

O carte care, după ce va fi nimicit totul, nu se nimicește și ea ne va fi scos din sărite degeaba.

Iată-ne, monade dislocate, la capătul tristeților prudente și al anomaliilor previzibile: tot mai multe semne vestesc hegemonia delirului.

„Sursele” unui scriitor sînt de căutat în temeiturile sale de rușinare: dacă nu le descoperă în sine sau refuză să ia notă de ele, e menit plagiatului sau criticii.

Occidentalul frămîntat te duce cu gîndul la un erou dostoevskian care ar avea cont la bancă.

Un bun dramaturg trebuie să aibă simțul asasinatului: de la elisabetani încoace, cine mai știe să-și omoare personajele?

Atît de bine s-a obișnuit celula neruoasă cu orice, încît nu mai putem nădăjdui că se va ivi vreodată o sminteală care, pătrunzînd în creiere, să le facă să pocnească.

De la Benjamin Constant încoace, nimeni n-a mai găsit *tonul* dezamăgirii.

Cel care, după ce-și va fi însușit principiile mizantropiei, va dori să meargă mai departe, va trebui să învețe de la Swift: va afla cum disprețul față de om poate fi adus la intensitatea nevralgiei.

Prin Baudelaire, fiziologia a pătruns în poezie, iar prin Nietzsche — în filozofie. Prin ei, dereglările organice s-au transformat în cînt și în concept. Chinuiți de boală, le-a fost scris să-i înnobileze acesteia destinul.

Taină — cuvînt pe care-l folosim ca să-i înșelăm pe ceilalți, ca să-i facem să creadă că sîntem mai profunzi decît ei.

Faptul că Nietzsche, Proust și Rimbaud supraviețuiesc fluctuației modelor se explică prin gratuitatea cruzimii lor, prin chirurgia lor demonică, prin generozitatea otrăvii. Ferocitatea face opera să dăinuie, ferind-o de îmbătrînire. Afirmație fără te-meii? Gîndiți-vă la prestigiul Evangheliei, carte agresivă, una dintre cele mai veninoase din cîte-au fost.

Publicul se dă în vînt după autorii ziși „umani”, știe că n-are de ce să se teamă de ei; rămași, ca și el, la jumătate de drum, îi vor propune o învîială cu Imposibilul, o vi-ziune coerentă a Haosului.

Dezmățul verbal al pornografilor vine adesea dintr-un exces de pudoare, din rușinea de a-și etala „sufletul” și, mai ales, de a-l numi: e, în orice limbă, cuvîntul cel mai indecent.

În definitiv e foarte posibil ca o realitate să se ascundă îndărătul aparențelor, dar ar fi ridicol să nădăjduim că limba e în stare s-o înfățișeze. De ce, atunci, să ne complicăm agățîndu-ne de o anumită opinie mai degrabă decît de oricare alta, de ce să dăm înapoi în fața banalului sau a inimaginabilului, în fața îndatoririi de a spune sau scrie orice? Un minimum de înțelepciune ne-ar obliga să susținem toate tezele deodată, într-un eclectism al surîsului și al distrugerii.

Teama de sterilitate îl determină pe scriitor să producă mai mult decît i-ar îngădui-o propriile-i resurse, adăugînd la minciunile trăite multe altele, împrumutate sau

plăsmuite. Sub lespede „Operelor complete” zace un impostor.

Pesimistul trebuie să-și găsească zilnic cîte-o nouă rațiune de a exista: e o victimă a „sensului” vieții.

Macbeth: un stoic al crimei, un Marc Aureliu cu pumnal.

Spiritul e marele profitor al înfrîngerilor cărnii, îmbogățindu-se pe seama ei, devastînd-o, exultînd la nenorocirile ei: trăiește din brigandaj. Civilizația își datorează izbînda isprăvilor unui tîlhar.

„Talentul” e mijlocul cel mai sigur de a denatura totul, de a sluși înfățișarea lucrurilor și de a te înșela în privința propriei tale persoane. Existența *adevărată* e apajul acelora pe care natura nu i-a copleșit cu vreo înzestrare. De aceea, e greu de conceput un univers mai fals decît cel literar și un om mai lipsit de *adevăr* decît literatul.

Singura cale de mîntuire ar fi *imitarea* tăcerii. Dar limbușia noastră e prenatală. Neam de flecari, de spermatozoizi guralivi, sîntem *în mod chimic* legați de Cuvînt.

Urmărirea semnului în detrimentul semnificatului; limbajul considerat drept scop în sine, drept concurent al „realității”; mania exprimării, chiar la filozofi; nevoia de înnoire *în planul aparențelor* — caracteristici ale unei civilizații în care sintaxa primează asupra absolutului, iar gramaticianul asupra înțeleptului.

Goethe, artistul complet, e antipodul nostru: un caz pilduitor pentru ceilalți. Neîmplinirea — ideal modern de perfecțiune — îi era străină și nu voia să înțeleagă pericolele ce-i pîneau pe alții, iar pe cele ce-l priveau le-a asimilat atît de bine, încît n-a pătimit deloc de pe urma lor. Destinul lui limpede ne descurajează. Degeaba vom căuta la el secrete sublime sau sordide. Va trebui să fim de acord cu afirmația lui Rilke: „Nu am organ pentru Goethe.”

Nu vom fi vestejit nicicînd îndeajuns secolul al XIX-lea pentru că a înlesnit proliferarea acelui soi de glosatori, de mașini de citit, a acelei malformații a spiritului întruchipate de Profesor, simbol al declinului unei civilizații, al degradării stilului, al supremației trudei asupra capriciului.

Să vezi totul din exterior, să sistematizezi inefabilul, să nu privești nimic drept în față, să inventariezi părerile altora! ... Ori-

ce comentariu al unei opere e rău sau inutil, căci tot ce nu e direct e nul.

Odinioară, profesorii se aplecau cu precădere asupra teologiei. Aveau cel puțin scuza că materia lor era absolutul, că se limitau la Dumnezeu, pe cînd în vremea noastră nimic nu se poate sustrage competenței lor ucigașe.

Ne deosebește de înaintași dezinvoltura cu care privim Taina. I-am schimbat pînă și numele: așa s-a născut Absurdul.

Șiretlicul stilului: să dea amărăciunilor banale o turnură insolită, să înfrumusețeze mărunte necazuri, să voaleze golul, să existe *prin cuvînt*, prin frazeologia suspinului sau a sarcasmului!

E uimitor că posibilitatea de a avea cîndva un biograf nu a făcut pe nimeni să renunțe să aibă o viață.

Suficient de naiv ca să pornesc în căutarea Adevărului, cîndva am dat ocol, pe rînd — și, de fiecare dată, în zadar — prin sumedenie de discipline. Începusem să mă statornicesc în scepticism, cînd mi-a venit în gînd să consult, ca pe o ultimă cale de

scăpare, Poezia: cine știe? Poate-mi va fi ea mai de folos, poate că sub arbitrariul ei se-ascunde vreo revelație ultimă. Zadarnic! Poezia ajunsese cu negarea chiar mai departe decît mine. M-a făcut să-mi pierd pînă și *incertitudinile*.

Pentru cine a *respirat* Moartea, cît de tristă e duhoarea Cuvîntului!

Înfrîngerile sînt la ordinea zilei: o situație de care, în mod firesc, Dumnezeu beneficiază. Datorită snobilor care-l jeluiesc sau îl ocărăsc, el se bucură de o anumită trecere. Cîtă vreme, însă, va mai fi *interesant*?

„Avea talent; totuși, nimeni nu se mai ocupă de el. A fost uitat. — Pe bună dreptate: nu s-a îngrijit îndeajuns ca să fie *rău* înțeles.”

Nimic nu usucă mai mult spiritul ca repulsia de a concepe idei obscure.

Ce face înțeleptul? Se resemnează să vadă, să mănînce etc., acceptă, fără să vrea, acea „rană cu nouă deschizături” care e trupul, după Bhagavad-Gîta. Înțelepciunea? Să

înduri cu demnitate înjosirea la care ne supun găurile noastre.

Poetul: un șiret care-și îngăduie să lincezească după pofta inimii, care se încrîncenează în perplexitate, străduindu-se s-o obțină prin toate mijloacele. Apoi, naivă, posteritatea se înduioșează și-l compătimește...

Aproape toate operele sînt făcute cu străfulgerări de *imitație*, cu fiori deprinși de la alții și cu extaze furate.

Prolixă prin firea ei, literatura trăiește din pletoră de vocabule, din cancerul cuvîntului.

Europa nu oferă încă suficient de multe ruine pentru a permite o înflorire a epopeii. Avem totuși toate temeiurile să prevedem că, din gelozie față de Troia și din dorința de a o imita, va furniza teme atît de însemnate, încît romanul și poezia nu vor mai fi de ajuns...

Aș fi bucuros să-l invoc ca predecesor pe Omar Khayyam, mîhnirile lui peremptorii... El, însă, *credea* încă în ceva, în vin.

Am dobîndit ceea ce am eu mai bun — dîra de lumină care mă ține departe de lume — prin cîteva, rare, convorbiri cu ticăloși înrăiți, cîtiva ticăloși nemîngîiați care, victime ale strășniciei propriului lor cinism, nu se mai puteau agăța de nici un viciu.

Înainte de a fi o eroare de fond, viața e o greșeală de gust, pe care nici moartea, și nici chiar poezia nu ajung s-o îndrepte.

În „marele dormitor” care este universul — după un text taoist — coșmarul e singurul mod de a fi lucid.

Nu vă dați pe mîna literaturii dacă, avînd sufletul neguros, sînteți ademeniți de claritate: nu veți lăsa în urma voastră decît suspine inteligibile, sărmane cioburi ale refuzului de a fi fost voi înșivă.

În zbuciumul minții găsim o *țirută* pe care am căuta-o zadarnic în zbuciumul inimii.

Scepticismul este eleganța anxietății.

A fi *modern* înseamnă să cîrpăcești în Incurabil.

Tragicomedia învățăcelului: mi-am făcut praf și pulbere gîndirea ca să-i întrec pe moraliștii care nu mă învățaseră decît s-o fac fărîme ...

Pungașul Prăpastiei

Fiecare gînd ar trebui să amintească stingerea unui surîs.

Cu nenumărate precauții, dau tîrcoale adîncurilor, le fur din beție și o iau la sănătoasa, ca un pungaș al Prăpastiei.

Orice gînditor, la început de drum, e silit să opteze, fără voia lui, între dialectică și salcia plîngătoare.

Cu mult înainte de apariția fizicii și a psihologiei, durerea dezintegra materia, iar mîhnirea — sufletul.

Stînjeneala pe care-o încercăm cînd ne gîndim la viața de zi cu zi a oamenilor de seamă... Ce făcea oare Socrate pe la orele două după-amiază?

Credem cu atîta ingenuitate în idei fiindcă uităm că au fost concepute de mamifere.

Poezia demnă de acest nume începe prin experiența fatalității. Numai poeții slabi sînt liberi.

N-am găsit, în întreg edificiul gândirii, nici o categorie pe care să-mi odihnesc fruntea. În schimb, ce pernă bună pentru Haos!

Ca să-i pedepsim pe cei mai fericiți decît noi, le inoculăm — în lipsă de altceva — angoasele noastre. Fiindcă, vai, durerile nu sînt molipsitoare!

Mi-e sete de îndoială, și nimic nu mi-o poate domoli. De-aș avea toiagul lui Moise, ca s-o fac să țîșnească din piatră seacă!

Ofensiva eului, ca rod al paraliziei generale, e singurul leac pentru crizele de depresiune morală, pentru sufocarea în neînțîță, pentru scîrba de a nu fi decît sufletul unui scuipat.

Am extras din mîhnire cîteva gânduri doar, pentru că, iubind-o nespus, nu i-am îngăduit minții s-o secătuiască iscodind-o.

O modă filozofică se impune precum o modă gastronomică: nu poți respinge o idee, așa cum nu poți respinge un sos.

Orice aspect al gândirii își are *momentul* său, cînd e pe toate buzele: e, în zilele noastre, cazul ideii de Neant... Cît de perimate ni se par Materia, Energia, Spiritul! Din fericire, lexicul e bogat, fiecare generație poate scotoci prin el ca să-și aleagă o vocabulă predilectă, la fel de importantă ca și celelalte, răposate fără rost.

Sîntem cu toții niște șarlatani: *supraviețuim* problemelor noastre.

În vremurile în care Diavolul prospera, spaima, tulburarea, neliniștea erau niște rele care beneficiau de protecția supranaturalului: se știa cine le isca și le cîrmuia înflorirea; rămase acum de capul lor, se transformă în „drame interioare” sau degenerază în „psihoze”, în patologie secularizată.

Obligîndu-ne să zîmbim pe rînd la toate ideile celor de care ne lovim, Mizeria ne degradează scepticismul în metodă de asigurare a subzistenței.

Planta e atinsă ușor; animalul se străduiește să se strice; la om, anomalia prezentă în tot ce respiră apare exacerbată.

Viața! Îmbinare de chimie și stupoare... Ne vom refugia oare în echilibrul mineralului? Sări-vom, oare, de-a-ndăratelea, peste regnul care ne desparte de piatră, ca să ajungem, aidoma ei, *normali*?

De când mă știu, n-am făcut altceva decît să nimicesc în mine mîndria de a fi om. Și iată-mă hoinărind la periferia Speciei ca un monstru timorat, lipsit de deschiderea necesară ca să invoc ca predecesor o altă ceată de maimuțe.

Plictisul nivelează enigmele: e o reverie *pozitivistă*...

Există o *angoasă înnăscută* care ne ține loc și de știință, și de intuiție.

Atît de departe se-ntinde moartea și-atîta spațiu ocupă, că nu mai știu *unde* să mor.

Îndatorire a lucidității: să ajungi la o desperare *decentă*, la o ferocitate olimpiacă.

Fericirea e atît de rară, fiindcă poate fi atinsă numai *după* bătrînețe, la vîrsta senilității, pe care puținor muritori le e dat s-o trăiască.

Șovăielile noastre poartă semnul probității, certitudinile — pe cel al imposturii. Necinștea unui gînditor se vădește prin numărul de idei *precise* pe care le susține.

M-am afundat — arogant — în Absolut; am ieșit — un troglodit.

Cinismul extremei singurătăți e un calvar pe care-l îndulcește insolența.

Moartea pune o problemă care le co-pleșește pe toate celelalte, substituindu-li-se. Ce poate fi mai nefast pentru filozofie, pentru credința naivă în ierarhia perplexităților?

Filozofia e leac împotriva tristeții. Și mulți mai cred încă în *profunzimea* filozofiei.

În acest univers provizoriu, axiomele noastre n-au decît valoare de *fapt divers*.

Angoasa era ceva răspîndit încă din vremea cavelor. Ne putem închipui zîmbetul omului de Neandertal dacă ar fi prevăzut că, într-o bună zi, paternitatea ei avea să fie revendicată de niște filozofi.

Neajunsul filozofiei e de a fi prea ușor de îndurat.

Abulicii ar trebui să fie singurii care să aibă acces la idei, fiindcă le lasă așa cum sînt. Dacă ideile încap pe mîna sînguincioșilor, blînda brambureală a vieții zilnice capătă chip de tragedie.

Avantajul celui care se apleacă asupra vieții și morții e că poate spune orice despre ele.

Scepticul ar vrea să sufere alături de ceilalți pentru himerele care te țin în viață. Nu izbutește: e un martir al *burului-sinț*.

Obiecție împotriva științei: lumea asta nu *merită* să fie cunoscută.

Cum poți fi filozof? Cum să ai neobrăzarea să încerci să descurci probleme ca

timpul, frumusețea, Dumnezeu și toate celelalte? Spiritul se umflă-n pene și țopăie cu nerușinare. Metafizică, poezie — impertinențe de păduche.

Stoicism de paradă: să fii un pasionat al lui „Nil admirari”, un isteric al ataraxiei.

Dacă împotriva unui acces de depresiune mai pot totuși lupta, în numele cărei vitalități să mă-nverșunez împotriva unei obsesii care-mi aparține, care mă *precede*? Dacă sînt sănătos, o apuc pe drumul care-mi place; odată „atins” de boală, nu mai hotărăsc eu, ci boala. Pentru obsedați, nu există opțiune: obsesia a optat înaintea lor, pentru ei. Îți alegi calea atunci cînd poți într-adevăr să alegi orice cale, dar precizia unei boli anumite anulează diversitatea căilor de ales. Să te-ntrebi de ești liber sau nu — un fleac, pentru spiritul pe care-l mîină calorile delirului. Pentru el, să propovăduiești libertatea înseamnă să vădești o sănătate dezonorantă.

Libertatea? Sofism al celor sănătoși.

Nemulțumit cu suferințele reale, anxiosul își impune altele, închipuite; e o ființă pentru care irealitatea există, trebuie să existe, căci, de n-ar fi așa, de unde ar

putea găsi rația de chinuri pe care o cere natura lui?

De ce nu m-aș compara cu cei mai de seamă dintre sfinți? Oare n-am cheltuit, spre a-mi ocroti și păstra contradicțiile, tot atîta nebunie cîtă au cheltuit ei spre a le birui pe ale lor?

Cînd Ideea își căuta adăpost, trebuia să fi fost viermănoasă, fiindcă singurul loc unde a găsit găzduire a fost creierul.

Tehnică pe care o practicăm spre paguba noastră, psihanaliza ne degradează riscurile, pericolele, prăpăstiile lăuntrice; ne deposează de necurății, de tot ceea ce ne făcea să fim curioși de noi înșine.

Dacă problemele au sau nu o rezolvare e preocuparea unei minorități; dar dacă sentimentele nu au nici o dezlegare, nu ajung nicăieri, se pierd în ele însele — iată o dramă, inconștientă, a tuturor, *nerezolvabilul afectiv*, de pe urma căruia suferă toți fără să-și dea seamă.

Aprofundînd o idee, o vătămăm: îi luăm farmecul, dacă nu chiar viața ...

De-aș fi mai înfocat în nihilism, mi-ar fi cu putință — negînd *totul* — să mă scutur de îndoieli și să le birui. Dar nu am decît apetitul negării, nu și *harul* ei

Să încerci fascinația extremelor și să rămii undeva, între diletantism și dinamită!

Intolerabilul, și nicidecum Evoluția, ar trebui să fie calul de bătaie al biologiei.

Cosmogonia mea personală adaugă la haosul primordial o infinitate de puncte de suspensie.

Cu fiecare idee care se naște în noi, ceva din noi putrezește.

Orice problemă profanează o taină; la rîndul ei, problema e profanată de rezolvare.

Patetismul trădează o profunzime de prost gust; la fel și acea voluptate a răzvrătirii în care s-au complăcut un Luther, un Rousseau, un Beethoven, un Nietzsche. *Murile accente* — plebeianismul singuraticilor.

Există o nevoie de remușcări ce premerge Răului, ba, mai mult: îl creează.

Aș putea viețui o zi măcar de n-ar fi milostivirea nebuniei mele, care-mi făgăduiește Judecata de apoi pentru a doua zi?

Suferim: lumea exterioară începe să existe...; suferim din cale-afară: se destramă. Durerea nu plăsmuiește lumea decît spre a-i vădi irealitatea.

Gîndirea eliberată de opinii preconcepute se destramă și dobîndește incoerența și răzlețirea lucrurilor pe care încearcă să le stăpînească. Cu idei „fluide”, te *așterni* pe real, nu-l explici. Astfel, plătești scump refuzul de a fi adoptat vreun „sistem”.

Realul mă îmbolnăvește de astm.

Ne displace să ducem pînă la capăt un gînd deprimant, fie el fără cusur: începem să-i rezistăm din clipa în care ne afectează măruntaiele, în care devine suferință, adevăr și dezastru al cărnii. — De cîte ori am citit o predică a lui Buddha sau o filă de

Schopenhauer, am văzut *trandafiriu* în fața ochilor.

Subtilitatea o întâlnim:

la teologi. Neputînd demonstra cele ce afirmă, sînt nevoiți să facă sumedenie de disocieri, pînă obosesc spiritul: e tocmai ceea ce vor. De cîtă virtuozitate e nevoie pentru a clasifica îngerii în zeci de specii! Să nu insistăm în ceea ce-l privește pe Dumnezeu: „infinitatea” lui a vlăguit multe creiere;

la trîndavi, la oamenii de lume, la cei din soiul nepăsătorilor, la toți cei ce se hrănesc cu vorbe. Conversația — mumă a subtilității... Neavînd chemare pentru ea, germanii s-au cufundat în metafizică. Dar neamurile vorbărețe, vechii greci și francezii, versați în grațiile spiritului, au excelat în *tehnica fleacurilor*;

la persecutați. Obligați la minciună, la viclenie, la duplicitate, ei duc o viață dublă și falsă: *nesinceritatea* — silită — stimulează inteligența. Siguri pe ei, englezii sînt plicticoși: e tributul plătit atîtor veacuri de libertate, în care au putut trăi fără să recurgă la șiretenie, la zîmbetul fățarnic, la tertipuri. Înțelegem de ce, aflați într-o postură opusă, evreii au privilegiul de a fi poporul cel mai ager;

la femei. Osîndite la pudoare, trebuie să-și ascundă dorințele și să mintă: *minciuna e o formă de talent*, în timp ce respectarea „adevărului” se însoțește cu o grosolănie greoaie;

la cei țarați — care nu sînt internați..., cei care s-ar potrivi de minune unui cod penal ideal.

În tinerețe, te apuci de filozofie nu atît pentru a descoperi prin ea o viziune, cît pentru a găsi un stimulent: te înverșunezi asupra ideilor, cauți să retrăiești, exagerîndu-l, delirul din care s-au ivit. Adolescența se complace în a jongla cu atitudinile, și ceea ce îi place la filozofi e latura lor de saltimbanci: la Nietzsche, ne plăcea Zarathustra, poza acestuia, giumbușlucurile de mășcarici mistic, adevărat *bîlci al piscurilor*...

El idolatriza forța nu atît din snobism evoluționist, cît dintr-o tensiune lăuntrică pe care a proiectat-o în afară, dintr-o beție a interpretării și acceptării devenirii. De aici avea să rezulte o imagine falsă a vieții și a istoriei. Dar etapa orgiei filozofice, a cultului vitalității, era obligatorie. Cei care i s-au sustras nu vor cunoaște nicicînd răstălmăcirile, antipodul și grimasele aceluia cult, iar calea către izvoarele dezamăgirii va rămîne închisă pentru ei.

Am crezut, cu Nietzsche, în perenitatea spaimei; prin maturizarea cinismului,

am ajuns mai departe decît el. Ideea de supraom ne pare azi o elucubrație, dar atunci ne părea precisă ca o dată experimentală. Astfel, cel ce ne-a vrăjit în tinerețe asfințește. Dacă, însă, în el au fost *mai mulți*, atunci care dintre aceștia mai dăinuiește? Fără îndoială că expertul în decăderi, *psihologul*, psiholog agresiv, care nu rămîne, ca moralistii, doar un observator. Scrutează cu dușmănie și își face dușmani. Dușmani scoși din propriul sine, ca și viciile pe care le vestește. Cînd se înverșunează împotriva celor slabi, procedează de fapt la introspecție, iar, cînd atacă decăderea, își descrie propria stare. Își proclamă slăbiciunile și le ridică la rangul de idealuri; dacă se detestă pe sine, creștinismul sau socialismul vor trage ponoasele. Diagnosticul lui privitor la nihilism e irefutabil, căci el însuși e nihilist, și o mărturisește. Pamfletar îndrăgostit de adversarii săi, nu s-ar fi putut îndura pe sine de n-ar fi dus o luptă cu sine, împotriva sa, de n-ar fi atribuit altora propriile-i neîntrebnicii: *s-a răzbunat pe ei pentru a fi fost cel ce era*. Practicînd psihologia ca erou, le propune împătimiților de Inextricabil o varietate de hățisuri.

Îi măsurăm rodnicia după putința pe care ne-o dă de a-l tăgădui neconținut fără a-l epuiza. Spirit hoinar, înțelege să-și primenească dezechilibrele. A susținut, pe rînd, păreri opuse despre orice: așa fac cei ce se dedau speculației neputînd scrie tra-

gedii prin care să se împrăştie în sumedenie de destine. — Fapt este că, etalîndu-şi isteriile, Nietzsche ne-a scutit să ne ruşinăm de ale noastre. Netrebniciile lui ne-au fost salutare. A inaugurat era „complexelor”.

Gînditorul „generos” uită — în defavoarea lui — că dintr-un sistem filozofic supravieţuiesc numai adevărurile dăunătoare.

La vîrsta la care, din nepricepere naivă, eşti ademenit de filozofie, am vrut şi eu să fac, ca tot omul, o teză. Ce subiect să aleg? Îmi doream unul care să fi fost cercetat şi răscercetat şi, totodată, insolit. Cînd am crezut că-l găsisem, m-am grăbit să-mi înştiinţez dascălul.

— Ce-aţi zice de o *Teorie generală a lacrimilor*? Mă simt în stare să mă apuc de aşa ceva.

— Se poate — mi-a spus —, dar veţi avea mult de furcă ca să găsiţi bibliografia adecvată.

— Puţin îmi pasă! Istoria întreagă mă va sprijini cu autoritatea ei — i-am răspuns, pe un ton obraznic şi triumfător.

Dar, văzînd că, plictisit, mă privea cu dispreţ, m-am hotărît dintr-odată să ucid în mine *învăţăcelul*.

Pe vremuri, filozoful care nu scria, dar gîndea nu era disprețuit; de cînd lumea se ploconește în fața eficacității, cerința de căpetenie a devenit scrierea *operei*, iar cei ce n-o fac sînt socotiți „ratați”. Acei „ratați” ar fi fost însă înțelepții unor alte vremuri, și o vor mîntui pe a noastră tocmai pentru că nu au lăsat nici o urmă.

Vine o vreme în care scepticului, după ce a tăgăduit totul, nu îi mai rămîne *nimic* de care să se îndoiască și își suspendă de-a binelea judecata. Ce-i mai rămîne de făcut? Să se distreze sau să amortească — frivolitatea sau animalitatea.

De cîte ori nu mi s-a întîmplat să întrezăresc scăpătarea cerebralității, istovirea conștiinței, ultima *scenă* a gîndirii, urmată de o lumină care-mi îngheață sîngele în vine!

Către o înțelepciune vegetală: m-aș lepăda de toate spăimîntările pentru *surîsul* unui copac...

Timp și anemie

Cît de apropiată îmi e bătrîna nebună care alerga să prindă timpul, care vroia să apuce o *bucată* de timp!

Există o corelație între deficiența sîngelui și rătăcirea în durată: cîte globule albe, atîtea clipe goale... Stările *conștiente* nu provin, oare, din decolorarea dorințelor noastre?

Surprins ziua în amiaza mare de spietura dulce a amețelii, mă întreb cui s-o atribui: sîngelui, azurului? Sau anemiei, aflată la jumătate de drum între ele?

Paloarea ne arată în ce măsură trupul poate înțelege sufletul.

Cu vinele încărcate de nopți, prezența printre ceilalți oameni e la fel de oportună ca a unui epitaf în mijlocul unui circ.

În toiul Nepăsării, te gîndești la o criză zdravănă de epilepsie ca la o țară a făgăduinței.

O pasiune te mistuie cu atît mai mult cu cît obiectul ei e mai nelămurit; a mea a fost Plictisul, și am fost doborît de imprecizia lui.

Timpul îmi e inaccesibil. Neputînd să-i urmez cadența, mă agăț de el sau îl contemp-lu, dar nu mă aflu niciodată *în el*: nu este *elementul* meu. Neputința mea de a apuca un pic din timpul la care are acces tot omul e zadarnică!

Leucemia e grădina în care înflorește Dumnezeu.

Dacă disperarea poate fi minată de credință, de politică sau de bestialitate, melancolia nu se lasă zdruncinată de nimic, nu poate dispărea decît o dată cu sîngele nostru.

Plictisul e o angoasă larvară; urîtul — o ură visătoare.

Tristețile noastre prelungesc taina pe care o schițează surîsul mumiiilor.

Numai anxietatea, utopie neagră, ne dă *precizări* despre viitor.

Să vomităm? Să ne rugăm? — Plictisul ne înalță către un cer al Răstignirii care ne lasă în gură un gust de zaharină.

Multă vreme am crezut în virtuțile metafizice ale Ostenelii; e drept că ea ne coboară pînă la izvoarele Timpului. Dar ce aducem cu noi de acolo? Cîteva nerozii pe tema eternității.

„Sînt ca o păpușă stricată, cu ochii căzuți înăuntru.”

Această vorbă a unui bolnav mintal cîntărește mai greu decît toate operele de introspecție.

Pe cînd totul devine searbăd în jurul nostru, cît de tonică ne apare curiozitatea de a ști *cum* vom înnebuni!

De ne-ar fi dat să putem părăsi după voie neantul apatiei ca să alegem dinamismul remușcărilor!

Față de plictisul ce mă așteaptă, cel de acum îmi pare atît de plăcut insuportabil, încît mi-e teamă să nu-i istovesc teroarea.

Într-o lume lipsită de melancolie, privighetorile s-ar apuca să rîgîie.

De auziți pe cineva folosind la tot pasul cuvîntul „viață”, să știți că este bolnav.

Interesul nostru față de Timp vine dintr-un snobism al Ireparabilului.

Ca să se inițieze în tristețe, în meșteșugul Nelămuritului, unora le trebuie o clipă, altora — o viață întreagă.

De nenumărate ori m-am retras în încăperea cu lucruri de prisos care este Cerul, de nenumărate ori am cedat nevoii de a mă înăbuși întru Dumnezeu!

Nu pot fi eu însumi decît dacă mă înalț pînă la furie sau cobor pînă la descurajare: la nivelul meu obișnuit, ignor faptul că exist.

Nu e ușor să dobîndești o nevroză; cei care izbutesc devin bogați, căci atît succesele, cît și neîmplinirile îi fac să prospere.

Nu putem acționa decît în funcție de o durată-limită: o zi, o săptămînă, o lună, un an, zece ani sau o viață. De ne vom raporta faptele la Timp, timp și fapte vor pieri deopotrivă: va fi aventura în Neant, iscarea Negației.

Mai devreme sau mai tîrziu, orice dorință va trebui să-și atingă istovirea, adică adevărul...

Conștiință a timpului: atentat împotriva timpului...

Datorită melancoliei — alpinism al leneșilor — escaladăm, *lungiți în pat*, toate piscurile și ne purtăm visele deasupra tuturor genurilor.

Să te plictisești înseamnă să mesteci timp, așa cum mestecă unii tutun.

Fotoliul e un mare responsabil, un promotor al „sufletului” nostru.

Iau o hotărîre în picioare; mă întind — și o anulez.

Ne-am împăca mai ușor cu necazurile de nu ne-ar ceda rațiunea sau ficatul.

Mi-am căutat un model în mine însumi. Ca să-l urmez, m-am bizuit pe dialectica indolenței. E mult mai plăcut să nu te reușești!

Să fi dedicat morții toate orele pe care ți le-ar fi luat practicarea unei meserii... Excesul de metafizică e apanajul călugărilor, al desfrînaților și al celor fără căpătîi. Un „loc de muncă” l-ar fi transformat pînă și pe Buddha într-un *nemulțumit* oarecare.

Siliți-i pe oameni să stea întinși zile și zile de-a rîndul: canapelele vor izbuti ce n-au putut face războaiele și lozincile. Plictisul e mai eficace decît armele și ideologiile.

Scîrba pe care ne-o trezesc diferite lucruri nu e decît scîrba de noi înșine — pe căi ocolite.

Cînd surprind în mine o mișcare de revoltă, iau un somnifer sau consult un psihiatru. Orice mijloc e bun ca să ajungi la Indiferență fără să ai chemare.

Vidul este, dintru început, atributul leneșilor — metafizicieni din naștere —, în timp ce pentru oamenii de treabă și pentru filozofii de meserie el e o certitudine dobîndită la sfîrșitul vieții, ca răsplată pentru decepțiile îndurate.

Pe măsură ce ne dezbrăcăm de rușinări, ne aruncăm măștile. Vine o zi în care jocul s-a isprăvit; nu mai sînt rușinări, nici măști. Și nu mai e nici *public*. Ne vom fi supraevaluat secretele și vitalitatea mizeriilor noastre.

În fiecare zi țin cîte-un mic sfat de taină cu propriul meu schelet, lucru pe care carnea nu mi-l va ierta niciodată.

Bucuria are un mare defect: lipsa de rigoare. Priviți cît de riguroasă e, în schimb, logica fierei...

Dacă ai fost o singură dată trist *fără motiv*, ai fost toată viața trist fără să o știi.

Hoinăresc de-a lungul și de-a latul zilelor ca o tîrfă într-o lume fără trotuare.

Nu te învoiești cu viața decît spunînd
— *din toată inima* — o banalitate.

Între Plictis și Extaz se deapănă întreaga noastră experiență privitoare la timp.

Ați izbîndit în viață? — Nu veți cunoaște nicicînd *orgoliul*.

Ne ascundem în spatele propriului obraz, în timp ce nebunul se destăinuie printr-al său. Se oferă, se dă pe față, se predă celorlalți. Pierzîndu-și masca, își face publică angoasa, o impune primului venit, își afișează enigmele. Atîta indiscreție irită. E firesc, prin urmare, să fie legat fedeleș și izolat.

Toate apele au culoarea înecului.

Fie din iubire de reînșcări, fie din lipsă de simțire, n-am întreprins nimic ca să mîntui bruma de absolut ce se află pe lume.

Devenirea: agonie *fără deznodămînt*.

Spre deosebire de plăceri, durerile nu duc la sațietate. Nu există lepros *blazat*.

Mîhnirea: o poftă pe care nici o nenorocire nu o poate sătura.

Nimic nu ne flatează ca obsesia morții: *obsesia*, și nu moartea.

Orele în care îmi pare inutil să mă ridic din pat mă fac să-i consider cu multă curiozitate pe Incurabili. Țintuiți în pat — și în Absolut —, ei știu, pesemne, multe despre totul! Eu, însă, nu semăn cu ei decît prin virtuozitatea toropelii, prin rumegarea leneșă a zăbovirii prelungite în culcuș.

Cît timp plictiseala se limitează la chestiuni de sentiment, totul mai e cu puțință; dacă a cuprins și sfera judecății, s-a zis cu noi.

Rareori medităm stînd în picioare, și mai rar mergînd. Din înverșunarea de a ne păstra poziția verticală s-a născut Fapta; de

aceea, ca să protestăm împotriva mîrșăvii-
lor ei, ar trebui să imităm poziția cadavre-
lor.

Desperarea e obrăznicia nenorocirii, o
formă de provocare, o filozofie potrivită epo-
cilor lipsite de sfială.

Nu te mai temi de ziua de mîine dacă
ai învățat să scoți din Vid sumedenie de lu-
cruri de preț. Plictiseala săvîrșește minuni:
convertește vacuitatea în substanță, este ea
însăși *vid hrănitor*.

Pe măsură ce îmbătrînesc, îmi place
tot mai puțin să o fac pe Hamletul. De pe
acum nu știu ce spaimă anume să încerc în
fața morții...

Occident

Orgoliu modern: am pierdut prietenia unui om pe care-l stimam, fiindcă m-am încapățînat să-i spun că eram mai nevolnic decît el.

În zadar caută Occidentul o formă de agonie demnă de trecutul lui.

Don Quijote reprezintă tinerețea unei civilizații: își *năascocea* evenimente, pe cîtă vreme noi nu mai știm cum să scăpăm de evenimentele care ne asaltează.

Orientul s-a interesat de flori și renunțare. Noi, dimpotrivă, ne-am dedat mașinilor și efortului, cuprinși de o galopantă melancolie — ultimă tresăltare a Occidentului.

Cîtă întristare să vezi popoarele cu trecut mare cerșind un adaos de viitor!

Vremea noastră va fi marcată de romantismul deșăraților. A început să se întrevadă un univers în care nimeni nu va fi *din partea locului*.

În fiecare dintre cetățenii de azi sălășluiește un petec de mîine.

O mie de ani de războaie au întărit Occidentul; o sută de ani de „psihologie” l-au adus la marginea prăpastiei.

Prin secte, mulțimile participă la Absolut, și un popor întreg își poate vădi vitalitatea. Prin ele s-a pregătit, în Rusia, Revoluția și potopul slav.

Catolicismul, de cînd a dobîndit o prea frumoasă rigoare, e cuprins de scleroză; menirea-i, totuși, nu s-a isprăvit: are de purtat doliu după latinitate.

Boala de care suferim fiind o boală a istoriei, o întunecare a Istoriei, ne vedem silii să generalizăm constatarea lui Valéry: știm, azi, că civilizația e muritoare, că gonim spre zări de dambla, spre miracole ale extremului rău, spre vîrsta de aur a groazei.

Prin intensitatea conflictelor, cel de al șaisprezecelea veac ne este mai apropiat

decît oricare altul. Nu văd, însă, în vremea noastră, nici un Luther şi nici un Calvin. Faţă de acei uriaşi, şi de cei din vremea lor, sîntem nişte pigmei meniţi — nu prin străduinţă, ci ca urmare a învăţăturii dobîndite — unei ursite monumentale. Lipsiţi de măreţia lor, sîntem totuşi mai presus de ei într-o privinţă: în frămîntările lor, aveau o porţiţă de scăpare, laşitatea de a se socoti printre cei aleşi. Preursirea, singurul gînd încă ade-menitor al credinţei creştine, îşi păstra, pentru ei, noima ambivalentă. Pentru noi, ni-meni nu mai poate fi rînduit între cei aleşi.

De-i ascultaţi pe germani sau pe spanioli desluşindu-şi păsurile, veţi auzi mereu acelaşi cîntec: tragic, tragic... E felul lor de a vă lămuri asupra năpastelor şi a lincezirilor, asupra căilor pe care-au ajuns la liman...

De la cei din părţile Balcanilor, veţi auzi alt refren: ursita, ursita... Aşa îşi tăinuiesc, din sfială, popoare mai apropiate de obîrşii mîhnirile sterpe. E decenţa trogloditilor.

Raporturile cu francezii te învaţă să fii nefericit cu *gentileţe*.

Popoarele care, neiubind palavrele, frivolitatea şi aproximaţiile, îşi trăiesc hiperbolele verbale sînt o pacoste pentru alte po-

poare, dar și pentru ele însele. Stăruie asupra fleacurilor, pun osîrdie în treburi secundare și tragism în mărunțișuri. De se mai încurcă și cu împătimirea pentru statornicie și detestabila neputință de a trăda, nu le mai poate aștepta decît pieirea. Ca să le fie corectate meritele, ca să fie vindecate de păgubitoarea lor profunzime, trebuie să fie convertite la simțirea celor din Miazăzi și să le fie inoculat virusul farsei.

Dacă Napoleon ar fi ocupat Germania cu marsiliezi, lumea ar arăta azi cu totul altfel.

Putea-vor fi meridionalizate popoarele grave? De răspunsul la această întrebare atîrnă viitorul Europei. Dacă germanii se apucă să muncească iar așa cum munceau pînă nu demult, Apusul e pierdut, așa cum pierdut este și dacă rușii nu-și redobîndesc tradiționalul chef de lene. Ar trebui cultivat — și la unii, și la ceilalți — gustul pentru *farniente*, plăcerea apatică a siestei, ar trebui să fie ademeniți cu desfătărilor moleșirii și ale nestatorniciei.

...Asta doar dacă nu ne-am resemnat cumva cu soluțiile pe care Prusia sau Siberia le-ar impune diletantismului nostru.

Nu există evoluție sau avînt care să nu fie, măcar în clipele de intensitate, distrugătoare.

Devenirea lui Heraclit sfidează vremurile, pe cînd aceea a lui Bergson s-a trezit azvîrlită pe mormanul de dibuiri naive și de vechituri filozofice.

Fericiți călugării care, spre sfîrșitul Evului Mediu, alergau din oraș în oraș să vestească sfîrșitul lumii! Nu avea nici o importanță că prorocirea tot întîrzia să se înfăptuiască: se puteau dezlănțui, își lăsau spaimile să se reverse în voie și le slobozeau asupra mulțimilor. O asemenea terapie n-ar fi de nici un folos în vremea noastră, cînd panica, intrată în rîndul moravurilor curente, și-a pierdut orice virtuți.

Ca să mînuiești oamenii, trebuie să ai viciile lor, și încă să le ai cu vîrf și îndesat. Gîndiți-vă cum a fost cu papii: cît s-au dedat preacurviei, incestului și asasinatului, au dominat întreaga suflare lumească, iar Biserica era atotputernică. De cînd respectă poruncile învățăturii bisericești, și-au pierdut puterea: abstenența și cumpătarea le vor fi fost fatale; devenind respectabili, nu mai sînt temuți de nimeni. Pilduitor asfințit al unei instituții.

Prejudecata onoarei e atributul civilizațiilor rudimentare. Ea dispare o dată cu

înstăpînirea lucidității, o dată cu înscăunarea lașilor, a celor care, dat fiind că au „înțeles” totul, nu mai au nimic de apărat.

Timp de trei veacuri, Spania a păstrat cu strășnicie secretul Ineficacității. Azi, întreg Occidentul îl are: nu l-a furat, ci l-a descoperit prin eforturi proprii, *prin introspecție*.

Prin barbarie, Hitler a încercat să salveze o întreagă civilizație. Întreprinderea lui a fost un eșec; — a fost, totuși, ultima *inițiativă* a Occidentului.

Continentalul ăsta ar fi meritat, poate, mai mult. Dar cine-i de vină că n-a fost în stare să dea la iveală un monstru de altă calitate?

Rousseau a fost un flagel pentru Franța, ca Hegel pentru Germania. Indiferentă față de istorie și de sisteme, Anglia s-a învoit cu mediocritatea; „filozofia” ei a stabilit valoarea *senzației*, politica ei — valoarea *afacerii*. Empirismul a fost răspunsul Angliei la elucubrațiile Continentului, iar Parlamentul — sfidarea pe care a aruncat-o utopiei, patologiei eroice.

Echilibrul politic nu poate fi obținut decît de nulități de soi. Cine a adus catastrofele? Apucații, cei ce nu pot sta locului,

neputincioșii, insomniacii, artiștii ratați purtînd coroană, sabie sau uniformă și, mai mult decît toți, optimiștii, cei care *speră* pe spinarea altora.

Nu-i elegant să abuzezi de nenoroc: unii indivizi, la fel ca unele popoare, se complac în necazuri pînă-ntr-atît, încît dez-onorează tragedia.

Spiritele lucide ar trebui — spre a da un caracter oficial oboselii lor și a o impune altora — să se constituie într-o *Ligă a Dez-amăgirii*. Așa vor izbuti poate să atenueze presiunea istoriei, să facă viitorul facultativ...

Rînd pe rînd, am adorat și detestat multe popoare, dar niciodată nu mi-a dat prin minte să reneg spaniolul care mi-ar fi plăcut să fiu...

I. Instincte șovăielnice, credințe hîr-buite, marote și trîncăneală. Peste tot, numai cuceritori ieșiți la pensie, rentieri ai eroismului de altădată, confrunțați cu tineri Alarici care pîndesc Romele și Atenele. Peste tot, paradoxuri de limfatici. Altădată, butadele de salon circulau peste țări și mări, biruiau prostia sau o șlefuiau. Euro-

pa, cochetă și neînduplecată, era atunci în floarea vîrstei; — astăzi, senilă și neputincioasă, nu mai îmboldește pe nimeni. Totuși, există barbari care abia așteaptă să-i moștenească dantelele și pe care prelungirea agoniei ei îi irită.

II. Franța, Anglia, Germania; poate și Italia. Cît despre toți ceilalți... Oare prin ce accident civilizațiile se împotmolesc la un moment dat? De ce pictura flamandă și mistica spaniolă n-au înflorit decît timp de o clipă? Cîte popoare au supraviețuit momentului în care geniul lor s-a arătat în toată strălucirea! De aceea, degradarea lor e tragică; decăderea Franței, Germaniei și Angliei vine însă dintr-un ireparabil intern, din consumarea unui proces, din îndeplinirea unei îndatoriri: e o decădere firească, explicabilă, meritată. Putea să fie altminteri? Acele țări au prosperat și s-au năruit împreună din spirit de concurență, de fraternitate și de ură; între timp, pe restul planetei, tîlhărima de sorginte mai nouă aduna energii, se înmulțea și aștepta.

Triburi cu instincte imperioase se strîng laolaltă și formează o mare putere; vine și clipa în care, resemnate și șubrežite, ajung să-și dorească un rol subaltern. Cînd nu-i mai cotopești pe alții, accepți să fii tu însuși cotropit. Drama lui Hanibal a fost de a se fi născut prea devreme; cîteva veacuri

mai târziu, găsea porțile Romei deschise. Imperiul ajunsese de izbeliște, așa cum e azi Europa.

III. Ne-a fost dat tuturor să cunoaștem boala care a cuprins Occidentul. Artă, iubire, religie, război — știm prea multe despre toate ca să mai credem în ele. Atâtea veacuri s-au ros făcînd-o... Epoca *finitului* deplin s-a dus. Materia poemelor? Istovită și ea. — Să iubești? Pînă și mitocanii resping „sentimentul”. — Mila? Duceți-vă prin catedrale: numai năîngii mai vin de se roagă. Cine mai vrea să *lupte*? Figura eroului e perimată: numai măcelul impersonal mai are trecere. Sîntem marionete clarvăzătoare, bune numai să facem nazuri în fața iremediabilului.

Occidentul? O *posibilitate* fără viitor.

IV. Nefiind în stare să ne apărăm vicleniile în fața forței mușchilor, vom fi tot mai puțin utilizabili pentru vreun scop, oricare ar fi el: primul venit ne va lega fedeleș. Priviți *Occidentul* : e plin ochi de învățături, de dezonoare și de trîndăvie. Aici aveau să ajungă cruciații, cavalerii și pirații, la stupearea misiunii împlinite.

Cînd își replea legiunile, Roma ignora Istoria și învățămintele crepusculului. Nu

este și cazul nostru. Cît de întunecat va fi acel Mesia ce ne e hărăzit!

Oricine oprește — din nebăgare de seamă sau din nepricepere — oricît de puțin omenirea din mers devine un binefăcător pentru ea.

Catolicismul a creat Spania doar ca s-o înăbușe mai bine. E o țară în care călătorești ca să admiri Biserica și ca să poți bănuî plăcerea pe care-o poate da uciderea unui paroh.

Occidentul face progrese, își arborează, cu sfială, ramolismul — și, de pe acum, îi invidiez mai puțin pe cei care, martori la năruirea Romei, credeau că se bucurau de o mîhnire unică, netransmisibilă.

Adevărurile umanismului, încrederea în om și celelalte de acest fel nu mai au decît tăria unor ficțiuni, înflorirea unor umbre. Occidentul *era* acele adevăruri, acum e doar ficțiuni și umbre. La fel de sărăcit ca și ele, nu-i mai este dat să le verifice. Le tîrîie, le expune, dar nu le mai *impune*; ele nu mai sînt *de temut*. De aceea, cei care se agață de

umanism folosesc o vocabulă extenuată, lipsită de suport afectiv — o vocabulă spectrală.

La urma urmei, continentul ăsta nu și-a jucat, poate, cea din urmă carte. Ce-ar fi dacă s-ar apuca să corupă restul lumii, răspîndindu-și miasmele asupra-i? Ar fi un nou fel de a-și păstra prestigiul și de a-și manifesta strălucirea.

În viitor, dacă omenirii îi va fi dat s-o ia de la capăt, o va face cu rămășițe, cu mongolii de pretutindeni, cu drojdia continentelor: se va contura o civilizație caricaturală, la ivirea căreia cei care au făurit adevărata civilizație, neputincioși, vor asista rușinați, abătuți, și, în cele din urmă, se vor refugia în idioție, stare în care vor putea uita strălucirea dezastrelor lor.

Cercul singurătății

I

Nu-ți poți apăra singurătatea dacă nu știi să te faci odios.

• Sînt încă viu numai pentru că îmi stă în putere să mor cînd voi crede eu de cuviință: fără *ideea* sinuciderii, m-aș fi omorît dintotdeauna.

Un scepticism care nu ne ruinează sănătatea nu-i decît un exercițiu intelectual.

Să nutrești, în sărăcie, o înrîncenare răutăcioasă demnă de un tiran, să te înăbuși sub povara unei cruzimi tănuite, să te urăști — în lipsă de subalterni pe care să-i poți măcelări sau de niscai imperiu în care să bagi groaza — pe tine însuși, să fii un Tiberius sărac ...

Desperarea irită prin întemeierea ei solidă, prin evidența ei, prin „documentare”: e reportaj. Dimpotrivă, dacă examinați speranța, veți constata generozitatea ei în *neadevăr*, mania de a afabula, refuzul evenimentului: e o aberație, o ficțiune. Și tocmai în această aberație sălășluiește viața, care se nutrește din această ficțiune.

Cezar? Don Quijote? Pe care dintre ei, în înfumurarea mea, voiam să mi-l aleg ca model? N-are importanță. Fapt este că, într-o zi, cîndva, de pe un meleag îndepărtat, am pornit să cuceresc lumea, toate perplexitățile lumii...

Atunci cînd, dintr-o mansardă, privesc forfota orașului, mi se pare că e la fel de onorabil să fii paracliser sau proxenet.

De-ar trebui să renunț la diletantism, m-aș specializa în urlet.

Nu mai ești tînăr din clipa în care începi să nu-ți mai alegi dușmanii, mulțumindu-te cu cei ce-ți stau la îndemîină.

Pizma se iscă din faptul că am rămas mai prejos de noi înșine: nu le vom ierta niciodată *celorlalți* că s-a întîmplat așa.

În derivă prin Vag, mă agăț de cel mai mic necaz ca de o scîndură salvatoare.

Vreți să apară tot mai mulți dezechilibrați, să se agraveze tulburările mintale și să fie nevoie de cîte-un ospiciu de alienați în fiecare colț al orașului?

Interziceți *înjurătura*.

Vă veți da seama, atunci, de virtuțile ei eliberatoare, de funcția ei terapeutică, de superioritatea ei de metodă asupra psihaanalizei, a gimnasticilor orientale sau a Bisericii. Veți înțelege, mai ales, că virtuților ei minunate și ajutorului pe care ni-l dă pe loc în caz de nevoie le datorăm, cei mai mulți dintre noi, faptul că nu am devenit nici criminali, nici nebuni.

Venim pe lume cu o capacitate de a admira pe care nici zece planete n-ar putea-o istovi — Pămîntul, însă, o epuizează din oficiu.

Să te trezești, dimineața, taumaturg, hotărît să-ți mobilezi ziua cu miracole, pentru ca, mai apoi, să te întorci în pat și să rumegi, pînă seara, necazuri amoroase sau bănești...

Mi-am pierdut, în contact cu oamenii, toată prospețimea nevrozelor.

Nimic nu-l trădează mai mult pe omul de rînd decît refuzul de a se lăsa decepționat.

Cînd rămîn fără un ban în buzunar, mă străduiesc să-mi imaginez *cerul luminii sonore*, care, după învățătura budismului japonez, constituie una dintre etapele pe care înțeleptul le are de străbătut ca să se înalțe deasupra lumii — și, poate, îmi zic eu, și a problemelor financiare.

Dintre toate calomniile, cea mai rea e aceea care are drept țintă lenea noastră, tăgăduindu-i autenticitatea.

În copilărie, obișnuiam, împreună cu tovarășii mei de joacă, să privesc cum lucra groparul. Uneori ne dădea cîte-un craniu, cu care ne apucam să jucăm fotbal. Era, pentru noi, o bucurie pe care nici un gînd funebru nu venea s-o umbrească.

Timp de mulți ani am trăit într-un mediu de preoți: aveau la activ săvîrșirea a mii de masluri și totuși pe nici unul nu-l neliniștea gîndul morții. Mai tîrziu, aveam să înțeleg că singurul cadavru din care putem

trage ceva profit e cadavrul ce se *pregătește* în fiecare dintre noi.

Fără Dumnezeu, totul e neant. Iar Dumnezeu? Neantul suprem.

II

Dorința de a muri mi-a fost singura grijă, căreia i-am sacrificat totul, pînă și moartea.

Dacă un animal se țicnește, începe să semene cu omul. Priviți un cîine furios sau abulic: s-ar zice că-și așteaptă romancierul sau poetul.

Orice experiență profundă e formulată în termeni de fiziologie.

Un om de caracter poate fi transformat în marionetă prin lingușire, sub a cărei dulce putere privirea cea mai vioaie capătă expresie bovină. Pătrunde mai adînc decît boala și alterează în egală măsură glandele, viscerele și spiritul: e singura armă de care dispunem pentru a ne înrobi semenii, pentru a-i demoraliza și corupe.

În pesimist coexistă o bunătate ineficace și o răutate nesatisfăcută.

M-am dezbatut de Dumnezeu din nevoia de a mă putea reculege: am scăpat astfel de cel din urmă *pisălog*.

Cu cît ne asaltează mai tare nenorocirile, cu-atît devenim mai ușuratici: pînă și mersul ni se schimbă. Ne fac să pășim altfel, mai făloși: înăbușesc în noi persoana, exaltînd *personajul*.

... Dacă n-aveam impertinența să mă socotesc cea mai nenorocită ființă din lume, de mult m-aș fi prăbușit.

Să crezi că omul, pentru a se distruge, are nevoie de ajutorul unei ursite înseamnă să-i aduci o strașnică ocară... Nu și-a cheltuit el toată lamura sinelui ca să-și lichideze propria legendă? În refuzul de a dăinui, în oroarea de sine sălășluiește justificarea sau, cum se zicea pe vremuri, mărreția lui.

De ce să ne retragem și să ieșim din joc, cînd mai sînt atîtea și atîtea ființe pe care le putem decepționa?

Cînd sînt cuprins de patimi, de intoleranțe, de accese de credință, mă simt în stare să ies în stradă, să mă lupt și să mor ca partizan al Vagului, ca pătimaș susținător al lui Poate...

Ai năzuit să dai foc universului întreg și n-ai izbutit nici măcar să aprinzi, de la flacăra ta, cuvintele, să faci ca măcar unul singur să *ardă*.

Mi-am cheltuit dogmatismul în înjurături, așa că nu-mi mai rămîne nimic de făcut decît să fiu sceptic.

Mă ocupam, cu tot sîrgul, de studii dintre cele mai serioase cînd, deodată, am descoperit că într-o bună zi voi muri, ceea ce mi-a zdruncinat modestia. Convins că nu mai aveam nimic de învățat, mi-am părăsit studiile și m-am apucat să împărtășesc lumii întregi descoperirea mea cea nemaipomenită.

Spirit pozitiv care a apucat pe căi greșite și s-a ticăloșit, Demolatorul crede, cu candoare, că merită osteneală să distrugi adevărurile. E un tehnician de-a-ndoaselea,

un pedant al vandalismului, un evanghelist rătăcit.

Îmbătrânind, înveți să-ți înlocuiești spăimântările cu rînjete.

Nu mă mai întrebați ce program am: *să respiri* nu e un program?

Cea mai bună metodă de a ni-i îndepărta pe ceilalți constă în a-i invita să se bucure de înfrîngerile noastre: după aceea, putem fi siguri că-i vom urî toată viața.

„Ar trebui să munciți, să cîștigați o pîine, să vă adunați puterile. — Puterile mele? Le-am risipit toate pentru a șterge din mine orice urmă de Dumnezeu ... Iar acum, voi fi în veci *neocupat*.”

Orice act măgulește hiena din noi.

În clipele de extremă istoveală, simțim, dintr-o dată, care e *esența* morții; percepție-limită, ce se lasă cu greu exprimată lămurit; derută metafizică pe care cuvintele n-o pot cuprinde și fixa. Așa se explică fap-

tul că, pe această temă, interjecțiile unei bătrîne analfabete ne spun mai mult decît jargonul filozofului.

Natura a creat indivizii numai spre a-i fi de folos Durerii, dîndu-i ocazia să se răs-pîndească pe socoteala și spre paguba lor.

Trebuie să ai sensibilitatea celor jupuiți de vii sau o tradiție îndelungată a viciului ca să poți asocia cu plăcerea conștiința plăcerii, căci dureria și conștiința durerii se confundă pînă și la imbecili.

Să-ți tăinuiești suferința, să o degradezi, transformînd-o în voluptate — șmecherie a introspecției, tertip al celor delicați, diplomatie a geamătului.

Tot schimbîndu-mi atitudinea față de soare, nu mai știu de pe ce picior să-l tratez.

Nu poți descoperi că zilele au un gust decît dacă te sustragi de la obligația de a avea un destin.

Cu cît oamenii îmi sînt mai indifere-nți, cu-atît mai mult mă tulbură; iar cînd

îi disprețuiesc, nu mă pot apropia de ei fără să mă bîlbîi.

Dacă am stoarce creierul unui nebun, lichidul obținut ar părea sirop față de fierea secretată de anumite mîhniri.

Nimeni să nu încerce să trăiască dacă nu și-a făcut educația de victimă.

Mai mult decît o reacție de apărare, timiditatea e o *tehnică*, perfecționată continuu de megalomania neînțeleșilor.

Cînd n-ai avut norocul să ai părinți alcoolici, trebuie să te intoxici toată viața ca să compensezi apăsătoarea moștenire a virtuții părintești.

Se poate vorbi cinstit de altceva decît de Dumnezeu și de sine?

III

Mirosul creaturii ne pune pe urmele unei divinități fetide.

Dacă Istoria ar avea un scop, cît de jalnică ar fi soarta noastră, a celor ce n-am înfăptuit nimic! Dar, în lipsa de sens generală, ne putem purta semeți, noi, lepădături netrebnice, canalii mîndre că am avut dreptate.

Cîtă îngrijorare, cînd nu ești sigur de propriile-ți îndoieli și te întrebi: sînt îndoieli cu adevărat?

Cel ce nu s-a împotrivit instinctelor, nu și-a impus o lungă asceză sexuală sau n-a cunoscut nicicum dezmățul abstenenței va fi impermeabil la limbajul crimei sau al extazului: nu va înțelege niciodată obsesiile marchizului de Sade, și nici pe cele ale sfințului Ioan al Crucii.

Orice înrobire, fie ea față de dorința de a muri, demască fidelitatea noastră față de impostura „eului”.

Cînd vă încearcă ispitirea Binelui, duceți-vă la piață, alegeți, din mulțimea de acolo, o bătrînă, pe cea mai năpăstuită, și călcați-o tare pe picior. Priviți-i dezlănțuirea pătimașă, fără să-i răspundeți în vreun fel, pentru ca, datorită fiorului pe care-l dă ex-

cesul de adjective, să poată și ea trăi, în sfârșit, o clipă de apoteoză.

Ce folos să te lepezi de Dumnezeu doar ca să te închizi în tine? Ce rost are o astfel de substituire de mortăciuni?

Cerșetorul e un sărac care, dornic de aventură, a părăsit sărăcia ca să exploreze junglele milosteniei.

Fugind de defectele oamenilor, fugi și de virtuțile lor: iată că înțelepciunea e păgubitoare.

De n-aș nutri nădejdea unei dureri și mai mari, n-aș putea-o îndura pe cea din clipa de față, oricât ar fi de intensă.

Să sperî înseamnă să *dezminți* viitorul.

Din veacul veacului, Dumnezeu a ales mereu în locul nostru; pînă și cravatele pe care le purtăm.

Nu poți înfăptui și izbuti nimic fără o băgare de seamă extremă în privința cauzelor *secundare*.

„Viața” e o îndeletnicire de gînganie.

Stăruința pe care-am pus-o în combaterea fascinației sinuciderii mi-ar fi ajuns cu prisosință ca să-mi cîștig mîntuirea, ca să mă contopesc cu Dumnezeu.

Cînd nimic nu ne mai dă ghes, ajungem la „plictiseală”, imboldul cel de pe urmă. Nu ne mai putem lipsi de ea și o căutăm, în desfătare și în rugă. Și ne e atît de teamă să nu fim lipsiți de ea, încît „plictiseala noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi” devine refrenul așteptărilor și rugilor noastre.

Oricît ai fi de familiarizat cu operațiile spiritului, nu poți *gîndi* timp de mai mult de două sau trei minute pe zi; poți doar, de plăcere sau din obligație profesională, să te străduiești timp de cîteva ore să brutalizezi vorbele sau să storci din ele idei.

Intelectualul reprezintă decăderea majoră, eșecul culminant al lui Homo sapiens.

Iluzia că n-am fost nicicînd păcălit vine din faptul că tot ceea ce mi-a plăcut sau am iubit mi-a stîrnit totodată ura.

Putem noi fi oricît de versați întru sațietate, și tot vom rămîne mai prejos de precursorul nostru, Xerxes. N-a făgăduit el prin ucaz o răsplată aceluia care ar fi născocit o voluptate nouă? — A fost cel mai modern gest din Antichitate.

IV

Cu cît un spirit e mai expus *pericolelor*, cu-atît simte mai mult nevoia să pară superficial, să arboreze un aer frivol și să facă să sporească numărul neînțelegerilor cu privire la el.

După vîrsta de treizeci de ani, interesul nostru față de evenimente ar trebui să nu fie mai mare decît acela al astronomului față de bîrfele mărunte.

Idiotul este singurul înzestrat pentru a respira.

Pe măsură ce îmbătrînim, nu atît funcțiile intelectuale ni se împruținează, cît *puterea de a despera*, căreia, tineri, nu ști-am să-i apreciem nici farmecul, nici ridicolul.

Ce păcat că, pentru a ajunge la Dumnezeu, trebuie să treci prin credință!

Viața — acest pompierism al materiei.

Argument împotriva sinuciderii: nu e necuviincios să părăsești o lume care s-a pus, docilă, în slujba tristeților noastre?

Te poți îmbăta neconținut, dar nu vei dobîndi nicicînd siguranța de sine a celui Cresus de azil care spunea: „Ca să fiu liniștit, mi-am cumpărat aerul tot, l-am făcut proprietatea mea.”

Stînjeneala pe care o simțim în fața unui om ridicol vine din imposibilitatea de a ni-l închipui pe patul de moarte.

Numai optimiștii se sinucid, și anume aceia dintre ei care nu mai pot fi optimiști. Ceilalți oameni, cei care nu au nici un motiv ca să trăiască, au cu atît mai puțin vreunul ca să moară.

Țifnoșii se răzbună pe gîndurile lor pentru veselia pe care au cheltuit-o în relațiile lor cu semenii.

Nu știam nimic despre ea; convorbirea noastră a luat totuși o întorsătură din cele mai macabre: i-am vorbit despre mare, despre comentariul acela la textul Eclezias-tului. Și nu mică mi-a fost mirarea cînd, după ce mi-am încheiat tirada despre isteria valurilor, am auzit-o zicînd: „Nu e bine să-ți plîngi de milă.”

Vai și amar de necredinciosul care, confruntat cu insomnia, nu dispune decît de un stoc firav de rugăciuni!

Să fie oare cu totul întîmplător că toți aceia care mi-au deschis zărilor morții erau niște gunoaie ale societății?

Pentru nebun, oricine și orice e bun de țap ispășitor, descumpănirile și le rezolvă dînd vina pe alții, oameni sau obiecte: delirul îi dă sufletului putința să se gospodărească prin extindere. Noi, zdraveni la minte, siliți să procedăm cu discernămînt, ne repliem asupra înfrîngerilor noastre, ne agățăm de ele, din neputința de a găsi în afara noastră cauzele lor și sursele ce le alimentează: bunul-simț ne obligă la o economie închisă, la o autarhie a eșecului.

„Nu se cade — îmi veți spune — să te stropșești și să cîrtești fără preget împotriva rînduiei lumii acesteia. — Dar ce vină am că nu sînt decît un parvenit al nevrozei, un lov ce-și caută lepra, un Buddha de doi bani, un scit lenevos și rătăcit?”

Satira și suspinul mi se par la fel de îndreptățite. Citind un pamflet sau o „Ars moriendi” găsesc că tot ce scrie acolo e adevărat... Cu dezinvoltura milei, mă tolănesc pe adevăruri și mă contopesc cu cuvintele.

„Vei fi obiectiv!” — blestem al nihilistului, care *crede în tot*.

Cînd ne aflăm în culmea îngrețșării, parcă un șobolan ni s-a strecurat în creier, stă acolo și visează.

Nu preceptele stoicismului ne vor înfățișa utilitatea înjosirii sau farmecul loviturilor sortii. Manualele de nesimțire sînt prea rezonabile. Ar trebui ca fiecare să încerce puțin modul de viață al vagabonzilor fără căpătii! Să te îmbraci în zdrențe, să te postezi pe la vreo răspîntie, să întinzi mîna de cîte ori trece cineva, să înduri disprețul trecătorilor sau să le mulțumești că s-au arătat milostivi — asta da, smerire de sine!

Sau să ieși în stradă și să ocărăști oameni necunoscuți ca să te pălmuiască...

Multă vreme am frecventat tribunalele cu unicul scop de a-i contempla pe recidiviști, superioritatea lor față de legi, grăbita lor rîvnă de a decădea. Și, totuși, ei sînt niște prăpădiți în comparație cu tîrfele, atît de dezinvolve în fața instanței. Detașarea lor e deconcertantă; n-au deloc amor propriu; nu le rănește nici o ocară, nu le jignește nici un adjectiv. Cinismul e forma pe care o îmbracă, la ele, cinstea. O fată de șaptesprezece ani, măreț de oribilă, îi răspunde judecătorului care încearcă să-i smulgă făgăduiala de a nu mai bate trotuarul: „Nu pot să vă promit, domnule judecător.”

Nu-ți poți cunoaște bine propria putere decît fiind umilit. Ca să ne consolăm de rușinările pe care nu le-am îndurat, ar trebui să ne umilim noi înșine, să scuipăm în oglindă în așteptarea momentului cînd va veni întreaga obște să ne cinstească cu saliva ei. Să ne ferească Dumnezeu de o soartă *distinsă*.

Atît de mult am mîngîiat ideea fatalității, atîta am cultivat-o, și cu sacrificii atît de mari, încît, în cele din urmă, iată, s-a materializat: nu mai e o abstracțiune, a prins viață, palpită, se înalță în fața mea și mă zdrobește cu greutatea întregii vieți pe care i-am dăruit-o.

Religie

Dacă aş crede în Dumnezeu, înfumurarea mea nu ar avea margini, aş fi în stare să mă plimb pe stradă în pielea goală ...

Sfinții au recurs atît de mult la arma facilă a paradoxului, încît nu se poate să nu fie citați în conversațiile de salon.

Cînd foamea de suferință care te chinuie e atît de mare încît ți-ar trebui mii și mii de vieți ca s-o poți domoli, îți dai seama din ce cumplită caznă s-a putut isca ideea metempsihozei.

În afara materiei, totul e muzică: însuși Dumnezeu nu e decît o halucinație sonoră.

Urmărind antecedentele unui oftat, putem ajunge la clipa de dinainte — sau la a șasea zi a Facerii.

Numai orga ne face să pricepem cum eternitatea poate *evolua*.

Noaptele în care nu mai poți înainta prin Dumnezeu, în care l-ai străbătut în lung și-n lat, în care l-ai tocit tot, călcîndu-l în picioare, acele nopți din care ieși cuprins de gîndul de a-l arunca la gunoi... , de a îmbogăți lumea cu un lucru inutil.

De n-ar exista vigilența ironiei, cît de ușor ar fi să înființăm o religie! Ar fi de ajuns să-i lăsăm pe diverși gură-cască să se îmbulzească împrejurul spaimelor noastre locvace.

Nu Dumnezeu, ci Durerea se bucură de avantajele omniprezenței.

În încercările cruciale, țigara ne este de-un ajutor mai mare decît Evangheliile.

Suso povestește că, folosind un stilet, și-a gravat pe piept, în dreptul inimii, numele lui Isus. Nu a sîngerat în zadar: după cîtăva vreme, din rana lui izvora lumină.

De mi-ar fi mai tare necredința! De-aș putea, înscriindu-mi în carne un alt nume,

pe cel al Adversarului, să-i slujesc de firmă luminoasă!

Am vrut să mă sălășluiesc în Timp; era de nelocuit. Cînd m-am întors spre Veșnicie, n-am mai simțit pămîntul sub picioare.

Vine o clipă în care fiecare își spune; „Ori Dumnezeu, ori eu”, și se aruncă într-o luptă din care amîndoi ies înapoi.

Taina unei ființe e totuna cu suferințele la care nădăjduiește.

Nemaicunoscînd, ca experiențe religioase, decît îngrijorările erudiției, contemporanii noștri *cîntăresc* Absolutul, îi studiază varietățile, păstrîndu-și florii pentru mituri — vîrtejuri ametoare pentru conștiințele de istoric. Nu te mai rogi, ci formulezi epiloguri despre rugăciune. S-a isprăvit cu exclamațiile; acum se fac numai teorii. Religia boicotează credința. Odinioară porneai, cu dragoste sau cu ură, pe drumul hazardat către Dumnezeu; acum, din neant inepuizabil, Dumnezeu a ajuns, spre marea desperare a misticilor și a ateilor, o simplă *problemă*.

Ca orice iconoclast, mi-am zdrobit idolii ca să mă închin apoi frînturilor rămase.

Sfințenia mă înfioară: e un amestec în necazurile altora, o barbarie a milostivirii, o milă *fără scrupule* ...

De unde ne vine obsesia Tîrîtoarei? — Nu cumva din frica de o ultimă ispitire, de o cădere viitoare care, de astă dată, să fie ireparabilă și să ne facă să pierdem pînă și *amintirea Paradisului*?

Vremurile acelea în care dis-de-dimineață ascultam un marș funebru pe care-l îngînam apoi de-a lungul zilei, pînă ce, seara, tocit, se transforma în *imn*...

Cît de vinovat e creștinismul pentru a fi corupt scepticismul! Unui grec nu i-ar fi dat prin gînd să asocieze geamătul cu îndoiala. S-ar fi dat înapoi, îngrozit, în fața lui Pascal, și cu atît mai mult în fața inflației sufletului pe care a adus-o Crucea și care a demonetizat spiritul.

Să fii mai neutilizabil decît un sfînt ...

Cuprinși de dor de moarte, ne apucă o moleșeală atît de mare, în vinele noastre au loc modificări că uităm de moarte și ne îndreptăm gîndurile numai către chimia singelui.

Facerea a fost primul act de sabotaj.

Necredinciosul năvălit cu frecventarea Abisului și cuprins de ciudă că nu i se mai poate sustrage construiește cu zel mistic o lume tot atît de lipsită de adîncime ca un balet de Rameau.

Cei din Vechiul Testament știau cum să intimideze cerul, îl amenințau cu pumnul: ruga era o ceartă între creatură și creator. A venit Evanghelia de i-a împăcat: e greșeala de neiertat a creștinismului.

Ce trăiește fără memorie n-a ieșit încă din Paradis: plantele se află încă în el. N-au fost osîndite la Păcat, la această neputință de *a uita*; în timp ce noi, remușcări ambulante etc., etc.

(Să regreti Raiul! — Ar fi lucrul cel mai demodat cu putință, o expresie paroxistică a patimii pentru desuet și a provincialismului.)

„Doamne, fără tine sînt nebun, cu tine — încă mai nebun!” — Acesta ar fi, în cel mai bun caz, rezultatul restabilirii contactului între ratatul de jos și ratatul de sus.

Marea fărădelege a durerii este de a fi *organizat* Haosul, de a-l fi degradat pînă la rangul de univers.

Ce ispititoare ar fi bisericile dacă în ele n-ar fi și credincioșii, ci numai acele crispări ale lui Dumnezeu despre care ne glăsuiește orga!

Cînd ating aproape Taina fără să pot rîde de ea, mă-ntreb la ce mai e bun acel vaccin contra absolutului care e luciditatea.

Să te duci să te schimnicești în pustie: cîtă bătaie de cap! Mai isteți decît primii sihaștri, am învățat să căutăm pustia înlăuntrul nostru.

I-am dat tîrcoale lui Dumnezeu ca o iscoadă: nefiind în stare să-l implor, l-am spionat.

De două mii de ani, Isus se răzbună pe noi pentru că nu a murit pe o canapea.

Diletanții nu se sinchisesc de Dumnezeu; nebunii și bețivii, mari specialiști, îl rumegă îndelung.

Brumei de judecată pe care-o mai păstrăm îi datorăm privilegiul de a mai fi superficiali.

Să elimini din tine toxinele timpului ca să le păstrezi pe cele ale veșniciei — e raționamentul copilăresc al misticilor.

Posibilitatea de a se înnoi prin erezie îi conferă credinciosului o superioritate netă față de necredincios.

Nicicînd nu poți cădea mai jos decît atunci cînd îți pare rău după îngerii..., poate doar atunci cînd dorești să te rogi pînă la lichefierea creierului.

Chiar mai mult decît religia, cinismul face greșeala de a acorda prea multă atenție omului.

Între francezi și Dumnezeu se interpune șiretenia.

Am cercetat rînd pe rînd, cum se cuvine, toate argumentele favorabile existenței lui Dumnezeu; inexistența lui mi-a apărut de netăgăduit. Are geniul de a se tăgădui pe sine prin toată lucrarea lui; cei ce-l apără ni-l fac odios, cei care-l adoră — suspect. Cine se teme că-l iubește nu are decît să-l citească pe sfîntul Toma...

Îmi amintesc o întîmplare: un universitar din Europa centrală îi cere unei studente să-i expună dovezile existenței lui Dumnezeu; ea se conformează, înșiruiind argumentele: istoric, ontologic ș.a.m.d. Dar se grăbește să adauge: „Cu toate acestea, eu nu cred.” Profesorul, iritat, reia dovezile, una cîte una; fata ridică din umeri, statornică în incredulitate. Atunci, dascălul se ridică în picioare, *roșu* de credință: „Domnișoară, vă dau cuvîntul meu de onoare că El există!”

...Argument care, singur, face cît toate Summele theologice luate la un loc.

Ce să zici de Nemurire? Încercarea de a o elucida, sau chiar numai de a o aborda nu poate fi decît o aberație sau o glumă proastă. Și, totuși, există tratate întregi care-i expun imposibila fascinație. Dacă ne-am lua după ele, ar trebui doar să ne încredem în cîteva deducții ostile Timpului, și ne-am

trezi gata înzestrați cu nemurire, scutiți de a se alege praful de noi, puși la adăpost împotriva agoniei...

Nu astfel de baliverne m-au făcut să mă îndoiesc de fragilitatea mea. În schimb, cît de mult m-au răscolit meditațiile unui vechi prieten, muzicant ambulant și nebun! Ca toți smintiții, obișnuiește să-și pună probleme: a și „rezolvat” o mulțime pînă acum. În ziua aceea, după ce-și făcuse obișnuitul rond pe la terasele cafenelelor, a venit la mine să-mi pună întrebări despre ...nemurire. „Este ceva de neconceput”, i-am spus, sedus și scîrbit totodată de privirea lui atemporală, de ridurile și de zdrențele lui. Îl însuflețea o certitudine: „Greșești dacă nu crezi în ea; dacă nu crezi, nu vei supraviețui. Eu unul sînt sigur că moartea nu are nici o putere asupra mea. De altfel, orice ai spune, totul are un suflet. Uite, ai văzut păsărelele, cum zburătăcesc pe străzi și apoi, deodată, se ridică sus, sus, deasupra acoperișurilor, ca să poată *privi* Parisul? Au și ele un suflet, și asta înseamnă că nu pot muri!”

Pentru a-și redobîndi ascendentul asupra spiritelor, catolicismul ar avea nevoie de un papă mînios, ros de contradicții, cu izbucniri isterice, stăpînit de o furie de eretic, un barbar care să nu se sinchisească de două mii de ani de teologie. Oare la Ro-

ma și în restul creștinătății să fi secăt cu totul resursele de demență? De pe la sfârșitul secolului al XVI-lea, Biserica, umanizată, nu mai produce decît schisme de mîna a doua, sfinți neînsemnați, excomunicări derizorii. Și dacă un nebun n-ar izbuti să o salveze, atunci măcar ar prăvăli-o într-o altă prăpastie.

Din tot ce au dat la iveală teologii, singurele pagini lizibile și singurele vorbe adevărate sînt cele dedicate Adversarului. Cît de schimbat e tonul lor, cîtă vervă scînteiază dintr-odată cînd se întorc cu spatele la Lumină pentru a drumeti prin întuneric! Ai zice că s-au întors în elementul lor, că se descoperă pe ei înșiși. Au, în sfîrșit, dezlegare să urască: nu mai trebuie să debiteze zumzete adormitoare despre sublim și nici să îngîne precepte de zidire duhovnicească. Ura poate fi josnică; să o ocolești e, totuși, mai puțin periculos decît să faci abuz de ea. Biserica, în nemărginita-i înțelepciune, și-a ferit slujitorii de un astfel de risc; ca să le satisfacă instinctele, îi întărește împotriva Celui Rău, iar ei îl înșfacă zdravăn și-l tot ronțăie: din fericire, e un os ineputabil... Dacă le-ar fi luat, ar sucomba doborîți de viciu sau de apatie.

Chiar și cînd credem că l-am alungat pe Dumnezeu din sufletul nostru, el tot mai

zăbovește acolo: simțim, într-adevăr, că se plictisește, dar nu mai avem destulă credință ca să-i dăm ceva de lucru ...

În ce fel îi mai poate fi credința de ajutor unui credincios dezamăgit și de Dumnezeu, și de Diavol?

De ce aș depune armele? — N-am trăit toate contradicțiile, mai păstrez încă nădejdea unui *impas* nou.

Sînt atîția ani de cînd mă descreștinez *văzînd cu ochii!*

Orice credință conferă neobrăzare; proaspăt dobîndită, ațîță instinctele rele; cei care nu o împărtășesc apar ca învinși și neputincioși, nemeritînd decît milă și dispreț. Observați-i pe neofiții crezurilor politice și, mai ales, pe ai celor religioase, pe toți acei care au reușit să și-l facă pe Dumnezeu partaș la mașinațiile lor, pe convertiți, pe îmbogățiții Absolutului. Confrunțați impertinența lor cu modestia și purtarea cuviincioasă ale celor care sînt pe cale să-și piardă credința și convingerile...

La hotarele sinelui: „Cît am suferit, cît sufăr, nimeni n-o să știe vreodată, nici măcar eu.”

Cînd, din poftă de singurătate, ne-am rupt legăturile, Vidul pune stăpînire pe noi: de acum înainte, nu mai avem nimic și pe nimeni... Ce să mai lichidăm? Unde să găsim o victimă durabilă? — O asemenea perplexitate ne apropie de Dumnezeu: de El, cel puțin, sîntem siguri, ne putem *rupe* la infinit...

Vitalitatea dragostei

Cei cuprinși de plictiseală sînt întotdeauna firi erotice pe care dragostea le-a dezamăgit anticipat.

Un amor care se stinge e o încercare filozofică atît de bogată, încît face dintr-un frizer un emul al lui Socrate.

Arta de a iubi? Să știi să îmbini un temperament de vampir cu discreția unei anemone.

În ce privește goana după chinuri și înverșunarea în suferință, îndrăgostitul gelos e cam singurul care-i poate face concurență martirului. Și, totuși, în timp ce acesta din urmă e canonizat, celălalt e luat în rîs.

De ce „dricul Căsnicieii” (the Marriage hearse)? De ce nu dricul Dragostei? — Cît de regretabilă e restricția făcută de Blake!

Onan, Sade, Masoch — ce baftă pe ei!
Numele — ca și faptele lor — nu se vor de-
moda niciodată.

Vitalitatea dragostei: am fi fără îndo-
ială nedrepti dacă am pune gri un sentiment
care a supraviețuit romantismului și bideului.

Un ins care se omoară pentru o tîrfă
cunoaște o experiență mai completă și mai
profundă decît cea a eroului care zguduie
lumea din temelii.

Cine s-ar mai lăsa vlăguit de sexuali-
tate de n-ar nădăjdui să-și poată, prin ea,
pierde mințile pentru mai mult decît o clipă/
pentru toate zilele pe care le mai are de trăit?

Visez, cîteodată, o dragoste îndepăr-
tată și vaporeasă ca schizofrenia unui
parfum...

Să-ți simți creierul: fenomen la fel de
nefast pentru gîndire și pentru bărbăție.

Să-ți îngropi fruntea între doi sîni, în-
tre două continente ale Morții...

Înlăuntrul oricărei dorințe se încaieră un călugăr cu un măcelar.

Numai pasiunile simulate, numai delirurile prefăcute pot avea ceva legătură cu spiritul, cu respectul de sine; sentimentele *sincere* presupun o lipsă de considerație față de propria persoană.

De-ar fi fost fericit în dragoste, Adam ne-ar fi scutit de existența Istoriei.

M-am gîndit întotdeauna că Diogene va fi cunoscut, în tinerețe, ceva neplăceri de natură amoroasă: nu alegi calea rînjetului fără ajutorul unei boli venerice sau al vreunei slujnicuțe îndărătnice.

Există isprăvi pe care fiecare om le îngăduie numai sieși: dacă și i-ar închipui pe alții în momentul culminant al unui anumit geamăt, i-ar fi cu neputință să le mai întindă mîna vreodată.

Carnea e incompatibilă cu milostivirea: orgasmul l-ar transforma pe un sfînt în lup.

După metafore, farmacia. Așa se spulberă marile sentimente.

Întîi poet, apoi ginecolog! Condiția de amant e cea mai de neînviat dintre toate!

Declari război glandelor, dar te prosternezi în fața duhorilor unei tîrfe oarecare... Mîndria e neputincioasă în fața ceremoniei mirosurilor, a tămîierii zoologice.

Să concepi o dragoste mai castă decît o primăvară care, mîhnită de curvia florilor, ar plînge lîngă rădăcinile acestora...

Pot înțelege și accepta ca legitime anomaliiile, în dragoste și în orice alt domeniu; însă faptul că există impotenți în rîndul proștilor e ceva ce mă depășește.

Sexualitatea: balcanism al trupurilor, chirurgie și cenușă, bestialitate a unui fost sfînt, vuiet al unei prăbușiri rizibile și de neuitat...

În voluptate, ca și în panică, ne întoarcem la origini: cimpanzeul, ostracizat pe ne-

drept, își trăiește atunci, în sfîrșit, clipa de glorie — doar cît ține un strigăt.

Introducînd o urmă cît de mică de ironie în sexualitate îi falsifici exercitarea și, procedînd așa, devii un „poznaș” al Speciei.

Două victime truitoare, uimate plăcut de chinul lor, de sudația lor sonoră. La ce fel de ceremonial ne poate sili gravitatea simțurilor și seriozitatea trupurilor!

Să izbucnești în rîs în plin geamăt e singurul mijloc de a sfida rînduielile impuse de sînge, solemnitățile biologiei.

Cine n-a avut prilejul să asculte confidențele vreunui biet ins pe lîngă care Tristan ar face figură de proxenet?

Demnitatea dragostei sălășluiește în afecțiunea dezabuzată care supraviețuiește unei clipe de îmbăloșare.

Dacă impotenții ar ști cît de maternă a fost natura față de ei, și-ar binecuvînta adormirea glandelor și ar proslăvi-o pe la răspîntii.

De cînd Schopenhauer a avut năstrușnica inspirație să introducă sexualitatea în metafizică, iar Freud pe aceea de a înlocui vorbirea deșucheată cu o pseudoștiință a frămîntărilor noastre, a devenit la modă ca primul venit să ne vorbească despre „semnificația” isprăvilor, timidităților și reușitelor sale. Toate confidențele încep cu asta, și toate conversațiile, pînă la urmă, acolo ajung. În curînd, relațiile cu ceilalți ni se vor rezuma la notificarea orgasmelor reale sau născocite. E destinul speciei noastre pustiite de introspecție și anemie: să se reproducă prin cuvinte, să-și etaleze intimitățile nocturne, sporindu-le eșecurile sau izbînzile.

Cu cît cineva a trecut prin mai multe, cu atît e mai în pericol ca, îndrăgostit, să reacționeze ca o midinetă.

Două căi se deschid în fața bărbatului și a femeii: ferocitatea și indiferența. Totul ne arată că o vor alege pe cea de-a doua, că nu va avea loc, între ei, nici o lămurire a lucrurilor și nici o despărțire, că vor continua să se tot îndepărteze unul de celălalt, că pederastia și onanismul, propuse de școli și de temple, vor cuprinde mulțimile, că o sumă de vicii desființate vor fi puse din nou

în vigoare și că se va recurge la procedee științifice pentru a suplini randamentul spasmului și blestemul cuplului.

Amestec de anatomie și de extaz, apoteoză a nerezolvabilului, hrană ideală pentru bulimia dezamăgirii, Dragostea ne poartă spre o decădere plină de glorie ...

Încă iubim ... totuși; iar acest „totuși” acoperă un infinit.

Despre muzică

Avînd din naștere un suflet obișnuit, am cerut muzicii să-mi dea altul: așa au început necazuri nesperate...

De n-ar exista imperialismul conceptului, muzica ar fi ținut loc de filozofie: ar fi fost paradisul evidențelor inexprimabile, o epidemie de extaze.

Beethoven a viciat muzica: i-a adus schimbările bruște de dispoziție, toanele, a lăsat s-o pătrundă *mînia*.

Fără Bach, teologia ar fi lipsită de obiect, Facerea ar fi fictivă, iar neantul — peremptoriu.

Dacă e cineva pe lumea asta care să-i datoreze totul lui Bach, acela e Dumnezeu.

Ce sînt toate melodiile față de aceea pe care o înăbușă în noi dubla imposibilitate de a trăi și de a muri!

La ce bun să-l frecventăm pe Platon, cînd un saxofon ne poate face la fel de bine să întrezărim o altă lume?

Lipsit de mijloace de apărare împotriva muzicii, mă văd nevoit să-i îndur stăpînirea despotică, devenind, după bunul ei plac, zeu sau zdreanță.

A fost o vreme în care, neconcepînd o eternitate care să mă despartă de Mozart, nu mă mai temeam de moarte. La fel s-a întîmplat cu fiecare muzician, cu întreaga muzică ...

Chopin a înălțat pianul la rangul de ftizie.

Universul sonor: onomatopee a indicibilului, enigmă desfășurată, infinit perceput și imperceptibil... După ce i-ai încercat seducția, nu mai ai alt gînd decît să pui să fii îmbălsămat într-un suspin.

Muzica e refugiul sufletelor pe care le-a rănit fericirea.

Nu e muzică adevărată aceea care nu ne face să *palpăm* timpul.

Infinitul *aieva*, un nonsens pentru filozofie, e realitatea, esența însăși a muzicii.

De-aș fi cedat măguliilor muzicii, chemărilor ei, tuturor universurilor pe care le-a trezit și nimicir în mine, de mult mi-aș fi pierdut, din orgoliu, mințile.

Năzuința Nordului către un alt văzduh a dat naștere muzicii germane — geometrie de toamne, alcool de concepte, ebrietate metafizică.

Italiei secolului trecut — bîlci de sunete — i-a lipsit dimensiunea nocturnă, priciperea de a stoarce umbrele ca să le extragă esența.

Așa că avem de ales: ori Brahms, ori Soarele ...

Muzica, sistem al formulelor de adio, evocă o fizică al cărei punct de pornire nu ar fi atomii, ci lacrimile.

Poate că am mizat prea mult pe muzică, poate că nu mi-am luat toate măsurile

de prevedere împotriva acrobațiilor sublimului, împotriva șarlataniilor inefabilului.

Din anumite *andante*-uri de Mozart se degajă o dezolare eterică și umbra unui vis despre funeralii într-o altă lume.

Cînd nici chiar muzica nu ne poate mîntui, în ochi ne sclipește un pumnal: nimic nu ne mai îmboldește, în afară de fascinația crimei.

Cît de mult aș vrea să pier prin muzică, în chip de pedeapsă pentru că m-am îndoit uneori de puterea suverană a farmecelor ei malefice!

Vîrtejul istoriei

În vremea în care omenirea, aflată la primii pași, de-abia experimenta nenorocirea, nimeni n-ar fi bănuît că va ajunge cîndva să producă nenorociri în serie.

Dacă Noe ar fi avut darul de a prevedea viitorul, e neîndoios că și-ar fi scufundat corabia cu mîna lui.

Trepidația istoriei ține de domeniul psihiatriei, la fel ca, de altfel, orice se află în mișcare: *forfoteala* înseamnă lipsă de judecată și aduce după sine riscul cămășii de forță.

Evenimentele — tumori ale Timpului...

EVOLUȚIE: azi, Prometeu ar fi un deputat din opoziție.

Ceasul crimei nu bate deodată pentru toate popoarele. Așa se explică permanența istoriei.

Avem cu toții ambiția să sondăm Răul extrem, ca să-i devenim profeți desăvîrșiți. Există însă, vai, atîtea catastrofe la care nici nu ne-am gîndit!

Spre deosebire de alte veacuri, în care tortura era practică cu neglijență, al nostru, mai exigent, a adus în schinguire o rigoare ce face cinste cruzimii noastre.

Orice fel de indignare — de la bombăneală la luciferianism — marchează o oprire în evoluția mentală.

Libertatea este bunul cel mai de preț numai pentru cei însuflețiți de *voința* de a fi eretici.

O afirmație ca „prefer cutare regim politic” rămîne vagă; ar trebui spus: „prefer cutare poliție”. Într-adevăr, istoria e reducibilă la o clasificare a polițiilor. Ce altceva studiază, în fond, istoricul decît concepția

pe care oamenii au avut-o despre jandarm de-a lungul veacurilor?

Nu-mi mai vorbiți de popoare înrobite și de dorința lor de libertate; tiranii sînt asasinați prea tîrziu: e, pentru ei, scuza cea mai temeinică.

În vremurile pașnice, urînd din plăcere de a urî, sîntem nevoiți să ne găsim dușmani cărora să le fim pe plac; — grijă în-cîntătoare, de care vremurile zbuciumate ne scutesc.

Omul *secretează* dezastru.

Îmi plac popoarele de astronomi — caldeenii, asirienii, precolumbienii —, care, ocupîndu-se de cer, au dat faliment în istorie.

Popor cu adevărat ales, țiganii nu poartă răspunderea nici unui eveniment și a nici unei instituții. Au prididit Pămîntul tocmai datorită grijii lor de a nu *întemeia* nimic.

Cîteva generații să mai treacă, și risul, rezervat unor inițiați, va ajunge la fel de impracticabil ca extazul.

O națiune se stinge atunci cînd nu mai tresaltă la sunetul fanfarelor. Decădere este moartea *trîmbiței*.

Scepticismul este excitantul civilizațiilor tinere și pudoarea celor bătrîne.

Terapeuticile mentale apar din belșug la popoarele bogate: lipsa unor angoase cu obiect *imediat* întreține la ele un climat morbid. Ca să-și păstreze bunăstarea nervoasă, o națiune are nevoie de o nenorocire efectivă, de un *obiect* pentru temerile ei, de o frică cu temei real, care să-i justifice „complexele”. Aflate în pericol, societățile se consolidează, iar în stare de neutralitate se atrofiază. Acolo unde domnesc liniștea, igiena și confortul, psihozele se înmulțesc.

...Țara din care vin eu, fiindcă nu a cunoscut fericirea, a dat doar un singur psihanalist.

După ce-și astîmpără ferocitatea, tiranii devin blînzi, așa că totul ar fi din nou în ordine dacă robii, pizmași, n-ar rîvni să și-o astîmpere și ei. Năzuința mielului de a deveni lup stă la originea majorității evenimentelor. Cei care n-au colți visează să-i

aibă; doresc să sfîșie și ei și, prin bestialitatea încolțită din numărul lor mare, izbutesc.

Istoria — *dinamism al victimelor*.

Așezînd inteligența printre virtuți și prostia printre vicii, Franța a lărgit domeniul moralei. De aici decurge avantajul ei asupra altor națiuni, vaporeasa ei supremație.

Am putea măsura gradul de rafinament al unei civilizații după numărul de hepatici, de impotenți și de nevrozați, — De ce să ne limităm însă la cei atinși de acele infirmități, cînd există atîția alții care atestă, prin carența viscerelor sau glandelor, fatala prosperitate a Spiritului?

Cei slabi sub raport biologic, negăsind nici o satisfacție în viață, se străduiesc să-i modifice datele.

De ce n-au fost izolați reformatorii încă de la primele *simptome* de credință? Și de ce n-au fost închiși din vreme în ospiciu sau în temniță? La vîrsta de doisprezece ani, Galileeanul acolo ar fi trebuit să ajungă. Societatea e prost organizată: nu întreprinde nimic împotriva apucaților care nu mor de tineri.

Scepticismul își răspîndește mult prea tîrziu binefacerile asupra noastră, asupra chipurilor noastre răvășite de convingeri, asupra chipurilor noastre de hiene cu idealuri.

O carte despre război — cea a lui Clausewitz — a fost cartea de cîpătîi a lui Lenin și a lui Hitler. — Și ne mai mirăm că veacul nostru a fost osîndit!

Ne-a trebuit o vreme foarte îndelungată ca să ajungem de la caverne la saloane; ne va trebui tot atîta ca să facem drumul îndărăt, sau o vom lua pe scurtătură? — Întrebare de prisos pentru cei care nu *presimt* preistoria.

Toate calamitățile — revoluții, războaie, persecuții — provin dintr-o *aproximație* ... înscrisă pe un stindard.

Numai popoarele ratate se apropie de un ideal „uman”; celelalte, cele care au reușit, poartă stigmatul gloriei, al bestialității aurite.

Cînd ne cuprinde groaza, sîntem victimele unei *agresiuni* a Viitorului.

Un om politic care nu dă nici un semn de ramolismenț mă sperie.

Popoarelor mari le aparține inițiativa propriilor nenorociri, așa că le pot preschimba după pofta lor; popoarele mici sînt silite să sufere năpăstuiți impuse de alții.

Anxietatea — sau fanatismul răului absolut.

Cînd gloata îmbrățișează un mit, așteptați-vă la un măcel sau, mai rău, la ivirea unei noi religii.

Isprăvile glorioase sînt apanajul popoarelor care, fiindu-le străină plăcerea zăbovirii îndelungate la masă, nu cunosc poezia desertului și melancolia digestiei.

Fără sîrguința ridicolului, ar fi dăinu-it neamul omenesc mai mult de o generație?

Există mai multă cinste și rigoare în științele oculte decît în filozofiile care atribuie un „sens” istoriei.

Veacul nostru mă întoarce la obîrșia timpului, la ultimele zile ale Haosului. Aud materia gemînd; chemările Neînsuflețitului străbat cuprinsul, oasele-mi se afundă în preistorii, iar sîngele îmi curge în vinele celor dintîi reptile.

O contemplare cît de fugară a itinerariului civilizației mă îndreptățește să mă erijez în Casandră.

„Eliberarea” omului? — Ea va veni în ziua în care acesta se va fi descotorosit de deprinderea-i finalistă, înțelegînd că a apărut dintr-o întîmplare și că pătimirile i-au fost zadarnice, în ziua în care fiecare se va zbîntui în postura de schingiuit zglobiu și doct și în care, chiar pentru poporul de rînd, „viața” își va fi căpătat dimensiunea reală, aceea de *ipoteză de lucru*.

Cine n-a văzut un bordel la ora cinci dimineața nu-și poate imagina spre ce istorii ni se îndreaptă planeta.

E cu neputință să *aperi* istoria. Trebuie să o consideri cu inflexibila abulie a cinicului; ori, de nu, să intri în rîndul lumii,

să mărsăluiești împreună cu liota răzvrătiților, ucigașilor și credincioșilor.

Experiența „om” a dat greș? Dăduse greș încă de la Adam. O întrebare e totuși legitimă: vom avea destulă imaginație ca să facem figură de inovatori, ca să adăugăm ceva la un astfel de eșec?

Pînă una-alta, să rămînem, statornici, în greșeala de a fi oameni, să ne purtăm ca poznași ai Căderii în lume, să fim grozav de ușori!

Singurul lucru care mă poate consola pentru a nu fi cunoscut clipa în care pămîntul s-a despărțit de soare e perspectiva de a o apuca pe aceea în care oamenii se vor despărți de pămînt.

Altădată, contradicțiile erau luate pe rînd, grav, una cîte una; azi trăim atîtea deodată, încît nu mai știm de care dintre ele să ne legăm și pe care să o rezolvăm.

Raționaliști impenitenți, incapabili să ne resemnăm cu ideea de Destin sau să-i pătrundem înțelesul, ne considerăm a fi centrul faptelor noastre și credem că ne

prăbușim din *voința noastră*. De îndată ce în viața noastră intervine vreo încercare capitală, destinul, pînă atunci nelămurit și abstract, capătă, pentru noi, prestigiul unei senzații concrete. Astfel ne facem, fiecare în felul său, intrarea în Irațional.

O civilizație la capăt de drum devine, din anomalia fericită care-a fost cîndva, ceva veșted și obișnuit, se așază în rînd alături de națiuni oarecare, se tăvăleşte în nereușită și are ca singură problemă pe aceea a propriei soarte. Spania ne-a oferit modelul desăvîrșit al acestei obsesii de sine. După ce cunoscuse, pe vremea conchistadorilor, o dimensiune supraomenescă bestială, s-a pus să-și rumege propriul trecut, a tot boscorodit pe tema propriilor lacune și a lăsat să-i mucezească virtuțile și geniul; în schimb, iubindu-și declinul, l-a îmbrățișat cu mîndrie, ca pe un nou fel de supremație. Cum am putea tăgădui că acest masochism istoric nu mai e o particularitate spaniolă, devenind climatul și, într-un fel, rețeta decăderii unui întreg continent?

Azi, pe tema caducității civilizațiilor, un analfabet s-ar putea lua la întrecere în ce privește *fiorii* cu Gibbon, Nietzsche sau Spengler.

Sfârșitul istoriei, sfârșitul omului? E oare serios să ne gândim la așa ceva? — E vorba de evenimente îndepărtate, pe care Anxietatea — avidă de nenorociri *iminent*e — vrea să le grăbească cu orice preț.

La izvoarele vidului

Cred în mîntuirea omenirii, în viitorul
cianurii ...

Își va reveni vreodată în fire omul după
lovitura de moarte pe care i-a dat-o vieții?

Nu voi putea niciodată să mă împac
cu lucrurile, chiar de-ar fi ca fiecare clipă să
se smulgă afară din timp pentru a-mi da o
sărutare.

Numai o minte plină de crăpături ca
un zid vechi poate avea deschideri către lu-
mea de dincolo.

Cine dintre noi, cătînd pe întuneric
să se vadă în oglindă, n-a zărit în ea crimele
care îl *așteaptă*?

De n-am avea facultatea de a ne exa-
gera suferințele, ne-ar fi cu neputință să le

îndurăm. Atribuindu-le proporții neobișnuite, ne socotim niște năpăstuiți de frunte, niște aleși de-a-ndoaselea, măguliți și stimulați de necazuri.

Spre binele nostru, există în fiecare dintre noi un fanfaron al Incurabilului.

Totul trebuie revizuit, pînă și suspinele ...

Cînd Eschil și Tacit vi se par prea blînzi, deschideți o „Viață a Insectelor” — revelație de furie și inutilitate, iad care, din fericire pentru noi, nu-și va avea nici dramaturgul, nici cronicarul. Ce-ar mai rămîne din tragediile noastre dacă o gînganie literată ni le-ar prezenta pe ale sale?

Nu acționați, și totuși simțiți febra faptelor mărețe; fără dușmani, duceți o luptă istovitoare... E *încordarea gratuită* a nevrozei, ce ar da chiar și unui băcan fiori de general învins.

Nu pot privi un surîs fără să mi se pară că-mi spune: „Uită-te la mine! E pentru ultima oară ...”

Doamne, ai milă de sîngele meu, de anemia mea înflăcărată!

Cîtă concentrare, cîtă hărnicie și cît tact ne trebuie pentru a ne distruge *rațiunea de a fi!*

Cînd bag seama că indivizii nu sînt decît niște mărunți stropi de salivă ai vieții, iar viața, la rîndu-i, e cam la fel de neînsemnată în comparație cu materia, o apuc drept spre cîrciuma cea mai apropiată, cu gîndul să nu mai ies din ea. Și totuși, o mie de sticle de-aș goli, și tot n-ar putea să-mi dea dispoziția Utopiei, a credinței că ar mai fi cu putință ceva.

Fiecare se închide în propria-i frică — turnul său de fildeș.

/ Secretul adaptării mele la viață? Am schimbat disperările cum schimbi cămășile.

De cîte ori ceva se stinge, simți parcă o ultimă senzație — în Dumnezeu.

Avid de agonii, am murit de atîtea ori, încît mi se pare indecent să mai abuzez de un cadavru din care nu mai pot scoate nimic.

De ce „Ființa” sau cine știe ce alt cuvînt scris cu majusculă? Dumnezeu *suna* mai bine, trebuia păstrat. Fiindcă jocul adevărurilor ar trebui să fie cîrmuit de rațiuni de *eufonie*, nu-i așa?

În starea de paroxism fără cauză, oboseala e un delir, iar omul obosit — demiurgul unui subunivers.

Fiecare zi e un Rubicon în care năzuiesc să mă înec.

Nu veți găsi la nici unul dintre întemeietorii de religii o milă precum cea pe care-o arăta una dintre pacientele lui Pierre Janet. Avea, de pildă, crize în legătură cu „nenorocitul ăsta de district Seine-et-Oise, care-l cuprinde și-l strînge pe cel al Seinei fără să poată vreodată scăpa de el”.

În ce privește mila, ca în orice privință, ospiciul are ultimul cuvînt.

În vise răzbate nebunul din noi; după ce ne-a diriguit nopțile, adoarme în străfundul sinelui nostru, în sînul Speciei; uneori, îl auzim totuși sforăind în gîndurile noastre...

Ce ușurare pentru cel ce, iubindu-și melancolia, se temea să n-o piardă, atunci cînd constată că s-a temut degeaba, că melancolia e incurabilă!

„De unde atîta înfumurare? — Vedeți, din faptul că am izbutit să supraviețuiesc atîtor nopți în care mă întrebam dacă mă voi omorî în zori.”

Din clipa în care credem că am înțeles *totul*, căpătăm înfățișare de ucigași.

Nu ne pomenim pe calea irevocabilului decît începînd din clipa în care nu ne mai putem înnoi părerile de rău.

Ideile astea, care se înalță în țării și, dintr-o dată, se izbesc de coaja țestei noastre...

O fire religioasă se definește mai puțin prin convingeri decît prin nevoia de a-și prelungi suferințele pînă dincolo de moarte.

Asist, îngrozit, la slăbirea urii mele față de oameni, la destrămarea ultimei legături ce mă mai unea de ei.

Insomnia e singura formă de eroism compatibilă cu patul.

Pentru un tînăr ambițios, nu există nenorocire mai mare decît frecventarea unor buni cunoscători ai firii omenеști. Eu însumi am frecventat trei sau patru: la douăzeci de ani, eram *terminat*.

Adevărul? Se află în Shakespeare; un filozof n-ar putea să și-l însușească fără să zboare în țandări, cu sistemul lui cu tot.

Cînd epuizăm pretextele care incită la veselie sau la întristare, ajungem să trăim acele dispoziții în *stare pură*: intrăm astfel în rîndul nebunilor...

După ce am denunțat de atîtea ori mania grandorii pe la alții, cum aș mai putea, fără să mă fac de rîs, să mă cred omul de prisos prin excelență, cel mai însemnat dintre inutili?

„Un singur gînd îndreptat către Dumnezeu e mai de preț decît universul” (Catherine Emmerich). — A avut dreptate, sărmana sfîntă...

La nebunie ajung doar guralivii și taciturnii: cei care s-au golit de orice taină și cei care au adunat prea multe.

Spăimîntarea — megalomanie pe dos — ne aşază în centrul unui vârtej universal, în timp ce astrele se învîrtesc roată în jurul nostru.

Cînd în Pomul Cunoaşterii o idee e îndeajuns de coaptă, ce voluptate să te strecuri în ea, s-o rozi ca un vierme și să-i grăbești căderea!

Ca să nu ofensez credințele sau truda altora și aceștia să nu mă poată socoti sterp sau trîndav, m-am lansat în Căznirea sufletului, forma mea de pietate.

Aplecarea spre sinucidere e caracteristică pentru ucigașii timorați, care respectă legile: de teamă să-i ucidă pe alții, visează să se autonimizească, siguri că așa nu vor fi pedepsiți.

Un ins pe jumătate nebun mi-a spus odată: „Cînd mă bărbieresc, cine, dacă nu Dumnezeu, mă împiedică să-mi tai beregata?”

Credința n-ar fi, prin urmare, decît un artificiu al instinctului de conservare. Iată că peste tot dăm de biologie...

Ne străduim să abolim realitatea doar din *teamă de suferință*. O dată abolirea izbutită, se dovedește ea însăși izvor de suferință.

Cine nu vede moartea în culori trandafirii e atins de un daltonism al inimii.

Dat fiind că n-au știut să celebreze avortul sau să legalizeze canibalismul, societățile moderne vor fi silite să recurgă la procedee mult mai expeditiv ca să-și rezolve problemele.

Ultimul refugiu pentru cei pe care soarta i-a lovit e *ideea* de soartă.

Cît mi-ar plăcea să fiu plantă, chiar de-ar fi să cresc lîngă un excrement!

O mulțime de strămoși, care se tînguie în sîngele meu ... Din respect pentru înfrîngerile lor, mă înjosesc pînă la suspin.

Totul ~~ne~~ persecută gîndurile, începînd cu propriul nostru creier.

Nu se poate şti dacă omul va mai întrebuinţa multă vreme cuvîntul sau va redobîndi treptat *folosinţa* urletului.

Parisul, locul cel mai îndepărtat de Paradis, rămîne totuşi singurul loc unde e plăcut să fii deznădăjduit.

Există suflete pe care nici Dumnezeu însuşi nu le-ar putea mîntui, chiar de-ar îngenunchea şi s-ar ruga pentru ele.

Un bolnav îmi spunea: „La ce servesc durerile mele? Doar nu sînt poet, să pot trage ȳreun folos sau să mă împăunez cu ele.”

Atunci cînd, toate temeiurile de revoltă fiind lichidate, nu ştii împotriva a ce să te mai răzvrăteşti, te-apucă o ameţeală atît de cumplită, încît ai fi gata să-ţi dai viaţa în schimbul unei prejudecăţi.

Cînd sîntem palizi, sîngele s-a retras ca să nu se mai interpună între noi şi cine ştie ce...

Fiecare om cu nebunia lui: a mea a fost aceea de a mă crede normal, periculos de normal. Și, cum ceilalți îmi păreau nebuni, am ajuns să mă tem de ei și, mai mult, să mă tem de mine însumi.

După anumite accese de veșnicie sau de febră ajungi să te întrebi de ce n-ai catadicsit să fii Dumnezeu.

Meditativii și carnalii: Pascal și Tolstoi. Să te apleci asupra morții sau să-ți fie groază de ea, să o descoperi prin spirit sau prin fiziologie. Cu instinctele tocite, Pascal își biruie îngrijorările, în vreme ce Tolstoi, mînios la gîndul morții, evocă un elefant ră-tăcind spăimîntat, o junglă călcată în picioare. Nu mai stai să cugeți cînd te afli în *țiraturile ecuatoriale ale sîngelui*.

Cel care, din fistîceli succesive, a neglijat să-și ia viața se socotește un veteran al durerii, un pensionar al sinuciderii.

Cu cît devin mai intim cu asfințirea, cu-atît mă încredințez că singurii care au înțeles cîte ceva despre turma din care facem parte sînt cupletistii, șarlatanii și nebunii.

Să ne atenuăm groazele, să le convertim în *îndoieli* — stratagemă ce ne-o inspiră lașitatea, care e un scepticism la îndemîna oricui.

Cale nedorită către propriul sine, boala ne obligă să fim profunzi, ne osîndește la profunzime. — Bolnavul? Un metafizician fără voie.

După ce vei fi căutat în zadar o țară de adopțiune, să alegi moartea ca nou tărîm de exil și să te stabilești în ea în calitate de *cetățean*.

Orice ființă care se *manifestă* întinește, în felul ei propriu, păcatul originar.

Veghind asupra dramei glandelor, atent la confidențele mucoaselor, Dezgustul ne transformă în fiziologi.

Dacă gustul sîngelui n-ar fi atît de fad, ascetul s-ar defini prin refuzul de a fi vampir.

Spermatozoidul e banditul în stare pură.

Să aduni un întreg stoc de fatalități, să te zbați între catehisme și orgii, să te lăfăi în exaltare și, nomad abrutizat, să împrumuți modul de a fi al lui Dumnezeu, acest apatrid...

Cine nu a cunoscut umilirea nu știe ce înseamnă să ajungi la cel din urmă stadiu al sinelui.

Îndoielile mi le-am câștigat trudind din greu, dezamăgirile mi-au venit de la sine, ca și cum m-ar fi *așteptat* dintotdeauna, ca iluminări primordiale.

Pe un glob care-și redactează epitaful, să avem atîta bună-cuviință ca să ne comportăm ca niște cadavre cumsecade.

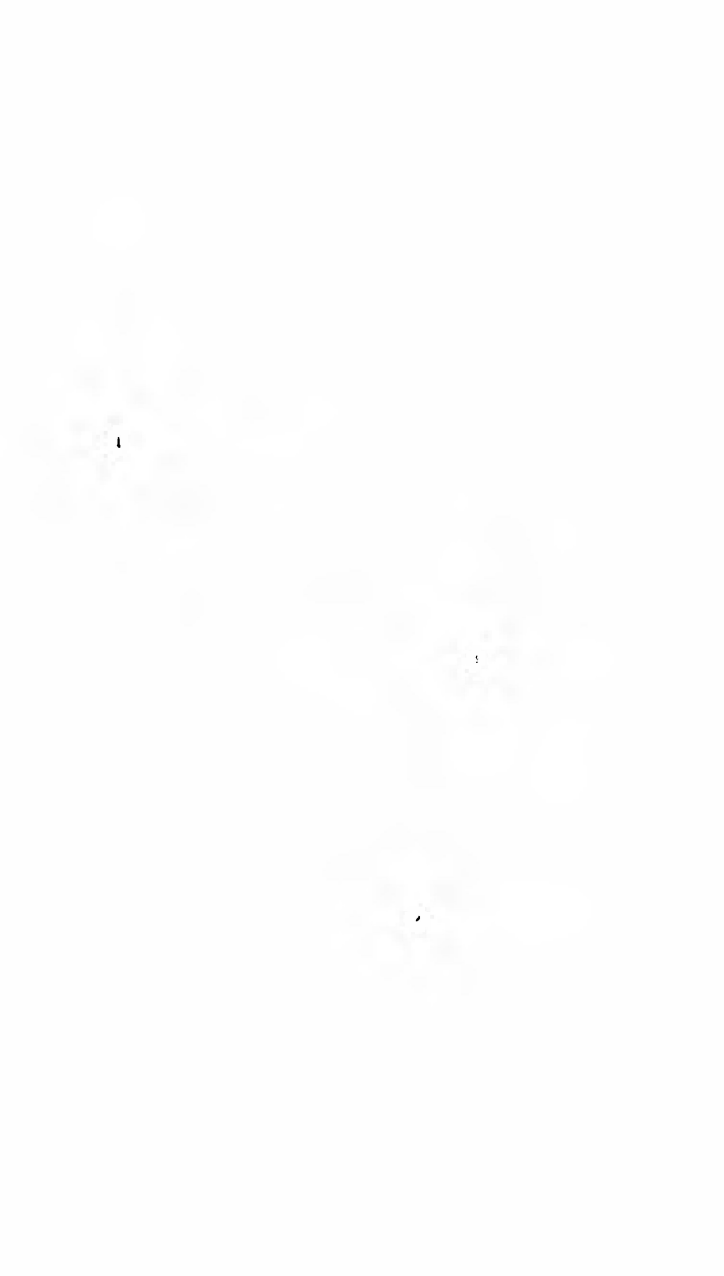
Vrînd-nevrînd, sîntem cu toții psiha-naliști, interesați de tainele inimii și ale izmenelor, scafandri ai ororii. Vai și amar de spiritele ale căror adîncuri sînt limpezi!

Moleșiți, alunecăm către punctul cel mai de jos al sufletului și al spațiului, către antipodul extazului, către izvoarele Vidului.

Cu cît îi frecventăm mai mult pe oameni, cu-atît gîndurile ne devin mai negre; iar cînd, spre a le face mai luminoase, ne întoarcem la singurătate, dăm de umbra pe care au răspîndit-o acolo.

Înțelepciunea dezabuzată datează din vreo eră geologică: e, probabil, însușirea care le-a adus dinozaurilor dispariția ...

Adolescent, perspectiva morții îmi trezea o spaimă cumplită; ca să scap, dădeam fuga la bordel sau îi chemam în ajutor pe îngeri. Dar, cu vremea, ne obișnuim cu propriile temeri, n_u mai facem nimic ca să scăpăm de ele, ne îmburghezim în Abis. — Și, dacă a fost o vreme în care-i invidiam pe schimnicii din Egipt care-și săpau mormîntul spre a-și picura apoi în el lacrimile, acum, de mi l-aș săpa pe al meu, n-aș putea lăsa să cadă în el decît mucuri de țigară.

Cuprins

Atrofia cuvîntului	5
Pungaşul Prăpastiei	21
Timp şi anemie	36
Occident	46
Cercul singurătăţii	57
Religie	75
Vitalitatea dragostei	87
Despre muzică	94
Vîrtejul istoriei	98
La izvoarele vidului	109

Formatul cărții: 16/54×84. Coli tipar: 7,75

Apărut: 1992

Culegere și paginare pe calculator: ADISAN S.R.L.

**Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI” București**

„Cezar? Don Quijote? Pe care dintre ei, în înfumurarea mea, voiam să mi-l aleg ca model? N-are importanță. Fapt este că, într-o zi, cîndva, de pe un meleag îndepărtat, am pornit să cuceresc lumea, toate perplexitățile lumii...”

Lei 140

ISBN 973-28-0291-X

HUMANITAS